Publicaţie lunară editată de DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

DACIA magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 40 februarie 2007

Argumente care fac istoria

Brăţările sunt ale dacilor

EDITORIAL

Periculoasa nostalgie

de Vladimir BRILINSKY

La 81 de ani, după o prodigioasă activitate în domeniul numismaticii şi al arheologiei, un reputat cercetător în retragere devine brusc expresia neputinţei. Şocant! Opera sa, foarte valoroasă acum 30 de ani, temă de studiu pentru zeci de cercetători în plină formare, se clatină din temelii odată cu apariţia pe scena arheologică românească a brăţărilor de aur. Şi ce face octogenarul cercetător? Se sperie că opera sa ar putea fi trecută la capitolul „arhivă“, că va trece în eternitate ca un ştiinţific depăşit, şi că în istoria numismaticii şi a arheologiei româneşti va rămâne ca un simplu capitol deschizător de drum, dar cu multe carenţe. Şi, din această sperietură, trânteşte un articol de mirul lumii, care îi îngrozeşte până şi pe cei mai dogmatici istorici. Ce reţinem din acest articol?

Că opera domniei sale este unică şi ea nu poate fi clătinată, că oricine încearcă să o conteste este un incompetent, că brăţările nu puteau fi descoperite la Sarmisegetusa, că descoperirile întâmplătoare şi investigaţiile întreprinse de peste două secole nu au scos la iveală niciun obiect de aur, că tezaurele de kosoni găsite sunt nişte invenţii, că aceşti kosoni aparţin, de fapt, Renaşterii transilvănene, că geto-dacii n-au prelucrat şi utilizat în vreun fel aurul, că în tezaurele de argint descoperite mai ales în Transilvania nu a apărut niciun obiect de aur, că brăţările de argint cunoscute au doar 4 spirale, că există diferenţe de greutate între cele de argint şi cele de aur. Acestea şi multe altele sunt afirmaţiile unui reputat istoric, incluse într-un articol de doi bani, scris sub un impuls de moment, pe de o parte justificat de gelozia nostalgică a unei cariere la apus, pe de altă parte de condamnat pentru elucubraţiile pe care le debitează. Aceste afirmaţii, sunt lipsite de logică sau inventate fără nicio dovadă ştiinţifică. Nu este acum cazul să demontăm acest articol punct cu punct. Însă, toate aceste afirmaţii enumerate – alături de o introducere mai mult decât tendenţioasă, care duce cu gândul spre articolele comandate din ultima perioadă – pot fi caracterizate, în cel mai politicos mod cu putinţă, drept prostii. Nu un gazetar, care poate fi luat (pe bună dreptate) drept subiectiv partizan al dacilor, spune acest lucru, ci o mulţime de personalităţi din lumea arheologică contemporană. O spun excelentele studii ale regretatului dr. Florin Medeleţ, ale probului cercetător Aurel Rustoiu sau ale reputatului arheolog clujean Eugen Iaroslavschi. O spun toţi acei cercetători care au avut în mână aceste brăţări şi le-au studiat, indiferent că ei aparţin şcolii istorice din Cluj sau celei din Bucureşti.

Dacă – şi din respect faţă de cititori repet – dacă acest articol a fost scris în întregime de acelaşi autor este grav. Avem de a face cu o elocventă demonstraţie despre cum se poate scrie istoria şi cum, dintr-un orgoliu nemăsurat, un cercetător caută să-şi impună puncte de vedere deja depăşite. Avem de a face cu un cercetător care nu poate în ruptul capului să admită că o lopată de pământ poate rescrie istoria şi care vrea cu tot dinadinsul să ţină timpul în loc, spre gloria eternă a operei sale.

Profesorul doctor Constantin Preda este cel care a semnat articolul cu pricina, acum, într-un moment sensibil în care orice afirmaţie ieşită pe piaţă, cântăreşte considerabil atât în mersul celebrului proces al aurului dacic, cât şi în stabilirea adevărului istoric despre brăţările de aur. Până în acest moment, afirmaţiile domniei sale au determinat exprimarea în lumea ştiinţifică a unor păreri împărţite între mirare, compasiune şi revoltă. Iar asta trebuie să dea de gândit.

P.S. Aflăm din „Jurnalul Naţional“, numărul 4242, ziarul care a găzduit articolul, că dr. Constantin Preda a fost director al Institutului de Arheologie Bucureşti. Acelaşi institut unde au fost depozitate, fără a fi inventariate, celebrele de acum, plăcuţe de plumb de la Sinaia. O bună parte dintre acestea au dispărut fără urmă. Să fi dispărut oare chiar în perioada în care director era distinsul cercetător? Greu de spus.

Argumente care fac istoria

Brățările sunt ale dacilor !!!

Vladimir BRILINSKY

Ne aflăm în fața unui moment în care, vrem-nu vrem, trebuie să ne aplecăm atent asupra a ceea ce s-ar putea numi pe bună dreptate o gaură neagră a istoriei. La capătul ei, spre disperarea unora şi spre bucuria altora, a început să strălucească o luminiță aducătoare de speranță. Aurul dacilor este un capitol din istorie care nici măcar nu a fost scris. Respins cu vehemență de unii cercetători, ignorat de alții, dar şi intuit în unele lucrări, aurul dacilor a devenit acum o realitate palpabilă. Brățările de aur sunt acum într-o vitrină de muzeu şi își aşteaptă verdictul. Specialiştii, dar nu cei care le-au descoperit, au obligația să le confere un certificat de naştere credibil şi întocmit ştiințific. Din păcate, ca de atâtea ori, pripa sau părerea preconcepută a unor savanți care se cred stăpâni ai adevărului absolut, acest certificat începe a fi scris cu bâjbâieli. Acum 6 ani, nimeni din lumea ştiințifică nu dădea importanță existenței unor brățări de aur din vremea dacilor. Doar regretatul profesor Florin Medeleț presupunea în cercetările sale de acum 30 de ani că astfel de brățări trebuie să fi existat. Astăzi, unii cercetători dintre aceiaşi care, la vremea respectivă, tratau cu indiferență şi scepticism acest subiect devin, brusc, experți şi îşi dau cu părerea emițând teorii, uneori pripite, nedovedite ştiințific, teorii ce pot fi preluate de către discipolii lor şi transformate mai departe într-o istorie a dacilor, în care vor persista inexactități. La fel, o mare parte a presei, fără să înțeleagă la adevărata valoare acest fenomen numit „brățările dacilor", se face purtătoarea de cuvânt a unor neadevăruri care vor rămâne ca certitudini în mințile multor cititori de bună credință. Nu sunt puține cazurile în istorie când un fals, repetat obsesiv, devine adevăr de valoare. De aceea, îndemnăm la o atentă şi pluridisciplinară studiere a acestor brățări. Îndemnăm pe specialiştii de bună credință să lase la o parte orgoliile şi părerile preconcepute şi să-şi aducă o contribuție cel puțin onestă la rescrierea corectă a istoriei dacilor. La fel, îndemnăm presa avidă de senzațional, la rațiune, la o documentare onestă şi la o exprimare lipsită de interese dictate sau plătite. Iorga spunea că un adevăr care a fost odată adevăr, va fi adevăr pe vecie. Iar aurul dacilor a fost un adevăr la acea vreme.

Începuturi

Fără putință de tăgadă, pe continentul european, aurul, sarea şi petrolul s-au exploatat pentru prima dată pe teritoriul actual al țării noastre. Lucrările şi cercetările istoricilor români şi străini, descoperirile arheologice şi rapoartele geologice, făcute în vechile aşezări miniere, vin să confirme acest fapt. Potrivit lui Vasile Pârvan, prin descoperiri arheologice s-a ajuns la concluzia că exploatarea aurului în Transilvania a început cu 1000 de ani î. Chr. De la Pârvan încoace, un secol de cercetări face ca atestarea exploatării aurului să coboare mult mai mult. Este greu de stabilit care au fost primele populații care au exploatat aur în acest areal. Sunt pomeniți agatârşii. Despre ei cronicarii declarau că sunt oameni înstăriți şi poartă mult aur, iar prezența lor pe malurile Mureşului de astăzi este stabilită cu 500 de ani î. Chr. La rândul său, Herodot, părintele istoriei, vorbeşte despre o prezență semnificativă a aurului în viața cotidiană a populațiilor dintre Balcani şi Carpați în acea perioadă. La fel celții, în peregrinarea lor vremelnică pe locurile transilvane, sunt iarăşi pomeniți ca purtători de podoabe de aur. Dar odată cu atestarea populației dacice în aceste locuri, avem de a face cu una dintre cele mai strălucitoare explozii de metal galben din Europa antică. Pe lângă agricultură şi apicultură, mineritul face din Dacia o zonă nu numai deosebit de bogată dar, în acelaşi timp, şi una râvnită de cotropitorii avizi de îmbogățire. Şi, cum drumul aurului a fost în toate timpurile drumul civilizației, Dacia dobândea, în paralel cu prosperitatea economică, o, pe cât de strălucitoare, pe atât de enigmatică civilizație. Cu timpul şi, în special, în a doua jumătate a secolului I, ambele au devenit un real şi serios pericol pentru romani, care jinduiau de mult la bogățiile de peste Istru.

Bicilis, trădător sau pion otrăvit?

Odată încheiat războiul din 106, lăcomia romanilor a fost fără margini. Învingătorul ia tot, ca în orice război, cu atât mai mult cu cât aurul lui Decebal trebuia recuperat şi dus la Roma cât mai grabnic. Abilul conducător îşi asigurase tezaurul, îngropând în albia râului Sargetia aurul şi argintul visteriei dacice. Cu toate măsurile de precauție luate de Decebal de a-i înlătura pe cei care ştiau secretul locului cu pricina, romanii l-au găsit pe faimosul Bicilis, cel rămas în istorie ca trădător al dacilor. Acesta le-a indicat romanilor locul unde era ascunsă comoara cea râvnită. Pe îndelete, comoara a fost încărcată în care, pe cai sau pe

măgari şi dusă la Roma. Se pare că acea comoară era mult mai mult decât îşi închipuiseră romanii că vor găsi. Lăcomia cotropitorului, graba de a-şi vedea prada cât mai repede la Roma, se pare că au fost de bun augur pentru zestrea nedescoperită a dacilor. Şi, dacă este să dăm crezare izvoarelor istorice şi mai ales analizelor geologice, care indică o prezenţă a aurului în filoanele Munţilor Apuseni însutit mai mare decât în orice zăcământ european la acea vreme, atunci se pune firesc întrebarea dacă nu cumva Bicilis a fost acel pion otrăvit al lui Decebal, care a indicat romanilor doar o parte din comorile acestuia. Cea mai des vehiculată cantitate a bogăţiilor cărate din Dacia reiese din afirmaţiile lui Ioannes Lydus (după Criton) care pomeneşte de 1650 de tone de aur şi dublul cantităţii de argint. În repetate rânduri istoricii au redus de 10 ori această cantitate care, chiar şi aşa decimată, reprezintă una din cele mai mari prăzi de război ale antichităţii. Dacă Bicilis ar fi indicat romanilor doar o mică parte a tezaurului dac, devin logice descoperirile întâmplătoare sau cele ca rezultat al braconajului. Dacă ar fi să trecem în revistă toate descoperirile de comori, mai mult sau mai puţin întâmplătoare, cunoscute până acum, ar trebui să-i redăm lui Bicilis onoarea de care a fost văduvit aproape 2000 de ani.

Goana după aur

Istoria descoperirilor de aur dacic se pierde în timp. O consemnare concretă apare abia pe la jumătatea secolului XVI sub pana cronicarului Mathesius Sarepta. Acesta face pentru prima dată o descriere a monedelor de tip Koson şi Lisimachos. Cercetătoarea clujeană Iudita Winkler asociază însemnările cronicarului cu faimoasa descoperire de la 1543, atunci când nişte pescari transilvăneni au descoperit într-o boltă zidită în albia râului Strei, o comoară formată din 40 000 de monede de aur, se pare Lisimachos. Cardinalul Martinuzzi, unul dintre conducătorii transilvani, le-a confiscat pescarilor întreaga pradă şi a ordonat cercetarea acelui loc de unde, spun cronicile vremii, a mai scos multe mii de galbeni. O nouă descoperire în zona Munţilor Orăştiei mai apare consemnată abia în 29 septembrie 1803 şi declanşează o isterie fără precedent. Arimie Popa, un ţăran din Ocolişu Mic, găseşte 264 de monede de aur Lysimachos pe Dealul Anineşului, la câţiva kilometri de Sarmisegetusa. În zilele următoare, el mai scormoneşte acel loc şi mai scoate alte monede a căror număr nu poate fi precizat. Cert este că fiscul imperial l-a obligat, în urma mărturisirilor sale, la un impozit de 280 de monede. Urmează invazia căutătorilor de comori din tot ţinutul. Atraşi de importanta descoperire a lui Arimie Popa, sute de oameni au năvălit în Munţii Orăştiei în căutarea aurului lui Decebal. Arătau acei munţi, spun cronicile vremii, asemenea unui mare bâlci. Descoperiri notabile sunt consemnate în această perioadă doar cele ale preotului Gheorghe Popa care găseşte 400 de kosoni, a unui grup de ţărani care descoperea 35 de kosoni şi, puţin mai târziu, a unui grup de bocşeri care s-au pricopsit cu 987 de kosoni. Pe lângă aceste consemnări, trebuie luate în calcul şi multe alte descoperiri care nu au fost declarate şi nici descoperite de fisc. Euforia aurului se stinge încet, dar sigur, în zonă, datorită mai ales acţiunii ferme a fiscului de la Viena care a impus măsuri eficiente de stopare a fenomenului. Odată cu începerea săpăturilor sistematice în Munţii Orăştiei, căutătorii de comori par să fi dispărut din atenţia autorităţilor şi nu sunt consemnate descoperiri nici măcar întâmplătoare. Nu dispar însă legendele aurului lui Decebal, nu dispar poveştile despre aurul care arde, despre blestemul pe care îl poartă, şi nu dispar bârfele despre cutare sătean îmbogăţit peste noapte de nu ştiu ce comoară. La mijlocul anilor 90, apele Sargetiei se tulbură din nou. Legendele şi poveştile încep să devină realitate. Cei îmbogăţiţi peste noapte sunt tot mai mulţi. Apar căutătorii de comori ai epocii moderne. Aproape totdeauna călăuziţi de localnici, foarte bine documentaţi şi utilaţi cu ultimele cuceriri ale tehnicii – în materie de detecţie – ei scanau minuţios pădurile şi plaiurile unde bănuiau că dacii şi-au ascuns comorile. Într-o piramidă a fenomenului aurului dacic se pot aşeza la bază legendele, poveştile şoptite pe la cârciuma satului, îmbogăţirile bruşte şi vizibile ale unora, iar în vârf senzaţionala mărturie a doi localnici din Grădiştea de Munte care, în toamna lui 2000 şi primăvara lui 2001, găsesc – împreună cu alţi căutători de comori veniţi „de la oraş" – 15 brăţări spiralice de aur. Despre primele 10, ei spun că leau dezgropat la câteva sute de metri de Incinta Sacră a Sarmisegetusei, în locul numit Căprăreaţa. Erau depozitate pe două nivele, într-o nişă făcută din lespezi de piatră, îmbinate două câte două, trei perechi sus şi două jos, despărţite între ele de o altă lespede. Sunt acestea elemente deosebit de importante care, la timpul potrivit, vor da brăţărilor certificatul de naştere parafat de regele martir Decebal. Drumul pe care au apucat aceste brăţări este lung şi sinuos. O echipă de anchetatori lucrează la recuperarea lor de mult timp şi, probabil, capătul acestei anchete este destul de departe. Primele rezultate sunt aceste brăţări, care acum stau într-o vitrină de muzeu, aşteptându-şi suratele. Despre brăţările de aur se va scrie mult de-acum înainte, într-o paletă completă, de la senzaţionalul mediatic, la rigoarea ştiinţifică. Scriind despre acest subiect, încercăm să menţinem un echilibru între cele două îndemnând la cumpătare şi de o parte şi de cealaltă.

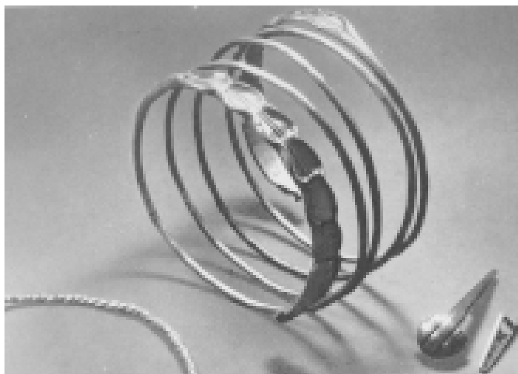

Încărcat pe cai aurul dacilor este gata de drumul spre Roma cotropitoare.

Cui aparțineau brățările?

Așa cum nici acum nu cunoaștem semnificația pietrelor din sanctuarele Munților Șureanu, care ascund în mod misterios întreaga spiritualitate a dacilor, tot așa nu cunoaștem încă felul în care Decebal a știut să-și protejeze – se pare – cele mai importante comori. Unii cercetători gândesc logic atunci când atribuie aceste brățări marilor preoți care slujeau la Sarmisegetusa și care dețineau cheia secretului spiritualității dacice. În tezaurul de la Cioara, descoperit în secolul XIX, se află o plăcuță de argint care înfățișează doi preoți în poziție de invocare și care poartă pe brațe astfel de brățări. Pe lângă brățări, dacă este să dăm crezare reprezentării de pe această plăcuță, preoții daci erau și deținătorii unor alte artefacte folosite în libațiuni precum și a unei consistente averi în bani, o visterie probabil paralelă a clerului dac. Cel mai atent și meticulos, dacă nu și cel mai competent cercetător al lumii dacice, regretatul Florin Medeleț, a studiat în amănunțime cele 25 de brățări dacice de argint descoperite în arealul dacic până în anii '70. Asemănarea lor cu cele de aur este izbitoare, fiind probabil realizate în același atelier, iar descrierea pe care distinsul cercetător a făcut-o se potrivește perfect cu ce avem astăzi în față. Vorbind despre semnificația economică a tezaurelor de acest fel, el avansează o ipoteză de lucru privind caracterul ritual al tezaurelor dacice cu excepția celor care s-au dovedit a fi ateliere de meșteri. În acest caz, semnificația economică a tezaurelor de acest fel, în care sunt acumulate și monede, alături de podoabe, ar trebui revizuită, susține Florin Medeleț. Această ipoteză de lucru devine și mai plauzibilă dacă sunt cercetate știrile referitoare la casta preoților existentă la daci, preoți care au avut, poate, în folosință aceste podoabe drept însemne ale demnității și rangului lor. După părerea sa, semnificația acestor brățări depășește sensul strict al podoabelor cotidiene, ele încadrându-se în domeniul ritualico-magic.

Reală asemănare între o brățară de argint descoperită în tezaurul de la Feldioara și una de aur din tezaurul de la Sarmisegetusa

Componentă a tezaurului de la Cioara în care apar brățări ca făcând parte din costumația preoților

Nu trebuie omis, în acest sens, faptul că în preajma locului de unde au fost dezgropate inestimabilele brățări, pe o arie relativ restrânsă în preajma Sarmisegetusei, căutătorii de comori au descoperit importante depozite monetare din aur de tip Koson și Lysimachos (nedovedite încă, dar probate de literatura orală deosebit de bine dezvoltată în jurul acestui subiect, precum și a mărturiilor celor care, sub adăpostul unei legislații lipsite de coerență, au săpat și găsit aur în siturile din Munții Șureanu). Mai mult, la ora aceasta, unii cercetători iau în calcul doar cele 5 brățări, grăbindu-se să tragă concluzii. În discuție sunt 15, ba se pare că 16, din moment ce trebuiau să fie pereche. Este, probabil, doar o chestiune de timp până vor fi toate laolaltă. Iar ce mai ascunde pământul Sarmisegetusei vom afla negreșit, fiind tot o chestiune de timp. Se estimează, astfel, la câteva mii de astfel de monede, captura braconierilor auriferi din epoca modernă, neincluzând și faimoasa goană după aur dintre 1802 – 1804. Și, de aceea, în acest context trebuie privite aceste brățări, și nu izolat.

Brățările sacre

Dar poate cea mai interesantă remarcă pe care Florin Medeleț o face este cea referitoare la numerologie, în ceea ce privește brățările de argint. Aceste brățări spiralice sunt ornamentate la capete cu palmete ștanțate și protome zoomorfe. La fel sunt confecționate și brățările de aur prezentând aceleași caracteristici. Dacă protomele au diferite reprezentări animaliere de la un caz la altul sau de la o grupă la alta, palmetele au mai multe puncte comune dintre care, cel mai important ar putea fi numerologia. Din cele 25 de brățări de argint studiate,

Pe fiecare dintre brățări sunt ştanțate câte 7 palmete exprimând numărul sacru al dacilor

majoritatea au ştanțate câte 7 asemenea palmete. Acest modul numeric, spune Medeleț, este frapant prin identitatea sa cu modulii numerici constatați la sanctuarele dacice din Munții Orăştiei. De altfel, cercetătorul remarcă şi la alți autori care au studiat aceste brățări de argint, o accentuare a valorii semnificației religioase, deținute probabil de aceste brățări. Or, una din asemănările frapante ale brățărilor de argint cu cele de aur aflate în discuție, sunt tocmai aceste palmete. La toate cele 5 brățări recuperate până în prezent se remarcă cele 7 palmete de care amintea Florin Medeleț. Despre numărul 7, prezent în spiritualitatea dacică, Dan Oltean, autor al cărții *Religia Dacilor*, spune că este numărul sacru, deosebit de prezent atât în arhitectura religioasă, cât şi în spiritualitatea dacică. Credința în cele 7 divinități planetare îşi găseşte cele mai vechi rădăcini în Mesopotamia. De acolo este preluată în primul rând de populațiile învecinate şi ulterior se răspândeşte în aproape tot Orientul Mijlociu, inclusiv la perşi, evrei, pătrunde chiar şi la romani, stă la baza cultului lui Mithra şi influențează apoi creştinismul. La Sarmisegetusa au fost găsite mai multe semicalote din calcar amplasate pe unul din zidurile de susținere ale Incintei Sacre, care redau imaginea universului. În partea frontală, central, pe fiecare din aceste semicalote este sculptată o pasăre care reprezintă pasărea sufletului. Deasupra ei sunt sculptate 7 benzi în relief, paralele, înfățişând orbitele astrelor. Cercul numărul 2 al sanctuarului mare circular este alcătuit din 210 blocuri de andezit, grupate în cele 30 de formațiuni a câte 6+1 stâlpi. Şase stâlpi sunt înguşti şi înalți, iar al 7-lea este lat şi scund... Luând în considerare că această formațiune arhitecturală este exterioară cercului Lunii şi că cei 6 stâlpi înalți constituie piesele care se repetă de 30 de ori, se deduce că cercul este dedicat planetelor. Anticii cunoşteau, pe lângă Pământ, alte 7 planete: Mercur, Venus, Soarele, Marte, Jupiter şi Saturn. Ceea ce pe blocurile sculptate este simbol, în temple era rit. Deşi existau 7 sfere cereşti şi 7 zei (tot atâția câte sanctuare există la Sarmisegetusa), aceasta nu înseamnă că fiecare muritor se putea iniția în misterele tuturor zeilor. Şi la Sarmisegetusa, ca oriunde în lumea antică, se desfăşurau misterele mici – accesibile unui număr mare de oameni – şi misterele mari, ținute doar pentru elite. Tocmai elitele religioase puteau fi deținătoarele acestor brățări, susține Dan Oltean. Tocmai faptul că s-au descoperit pe rând – şi în alte locuri decât Sarmisegetusa – brățări din bronz, din argint, iar acum, aici, în capitala dacilor, brățări de aur, ne duce cu gândul spre o ierarhie religioasă care purta aceste brățări probabil în funcție de gradul de inițiere, de vârstă sau de depărtarea de Sarmisegetusa Sacră.

Arheologul Cristi Plantos, specializat în cercetarea istoriei dacilor, a studiat aceste brățări de aur la Alba Iulia. Fără a se hazarda în declarații fără acoperire şi fără a intra în dispute legate de apartenența acestor brățări, concluzionează scurt şi la obiect că ele aparțineau fără îndoială elitelor din Dacia preromană.

Semicalotă de calcar reprezentând pasărea sufletului ornată cu şapte benzi în relief

Controversele aurului dacic

Nu puțini sunt aceia care, în vâltoarea creată de apariția brățărilor, au reînviat cu tărie dogma primitivismului dacic, copios cultivată de unii cercetători care minimalizează atât spiritualitatea cât şi viața economică a dacilor. Ca să definim o cultură a aurului, ar trebui să ne gândim la o paletă care ar cuprinde tot ce ține de prețiosul metal galben: de la extracție la prelucrare, de la baterea de monedă la orfevărie şi, mai apoi, la arta de a purta podoabele rezultate. Teza conform căreia nu putem

vorbi de o cultură a aurului la daci pentru simplul şi comodul motiv că nu există dovezi, a reînviat, chiar cu dovada în mână. Din păcate pentru cei care îi consideră pe daci doar un popor barbar şi primitiv, dovezile există, dar ele sunt ignorate, uneori cu bună ştiinţă, alteori din diletantism. Brăţările de aur dacice există, chiar dacă până în acest moment ele au fost anticipate doar în lucrările lui Florin Medeleţ. Cu atât mai bizare apar declaraţiile venite din partea unor cercetători cel puţin tendenţioşi, precum dr. Mircea Babeş sau dr. Crişan Muşeţeanu. Ei susţineau public, odată cu recuperarea brăţărilor, că aurul din care sunt confecţionate acestea este de provenienţă romană şi că dacii nu prelucrau aur, ei având o tradiţie în prelucrarea bronzului şi argintului. Mai mult, ministrul Culturii, Adrian Iorgulescu, pripit sfătuit de specialiştii din subordine, decretează că aceste brăţări aparţineau regilor daci. Chiar dacă aceste declaraţii date cam pripit, nu se pot substitui unor studii aprofundate, ele vin din partea unor cercetători consacraţi şi nu fac decât să confirme faptul că istoria se poate scrie şi din scăpări sau din rea intenţie. Astfel de afirmaţii neadevărate, lansate pe piaţă prin intermediul unei prese, de multe ori iresponsabile, pot căpăta, repetate fiind, statut de dogmă. Afirmaţiile cercetătorilor în cauză sunt însă susţinute şi de cercetările de la Roşia Montană din care, în mod cu totul bizar, reiese că exploatările de aur din zonă datează de pe vremea romanilor specificându-se, la fel de tendenţios, că nu s-au găsit vestigii dacice în acele locuri. După cercetări arheologice în care s-au cheltuit peste 9 milioane de dolari, concluziile trase de cei de la Roşia Montană apar ca pripite şi mânate tributar, mai degrabă de dorinţa lor de a demara cât mai repede vastul şi controversatul proiect de exploatare. Este adevărat că ceea ce a ieşit la iveală până acum nu indică prezenţa dacilor în acele exploatări, dar logica faptelor obligă la o şi mai vastă cercetare pentru a descoperi ceea ce se pare a fi o evidenţă. Tot Iorga spunea că ***adevăr fără ştiinţă există, dar ştiinţă fără adevăr nu se poate***. Iar dovada aurului exploatat de daci există, este acolo în minele de la Roşia sau în haldele de steril. Ea trebuie doar căutată.

Dacă privim însă şi părerile altor specialişti, situaţia se schimbă radical. Dr. Horia Ciugudean, cercetător la Muzeul Unirii din Alba Iulia, afirma în urmă cu trei ani că „*Burebista şi Decebal au îmbogăţit tezaurul Daciei cu aur din minele de la Cârnic*“ (Roşia Montană). El se bazează concret, pe rezultatele analizelor făcute de cercetătorii francezi care indică prezenţă dacică în acele mine cu mult înaintea războaielor. Eminentul arheolog o aminteşte în acest sens pe cercetătoarea Beatrice Cauet care a demonstrat, prin analize cu C 14 pe o bucată de lemn prelevată din interiorul unei galerii, că exploatarea de aur în acele locuri este atestată cel puţin în prima jumătate a secolului I î.Chr. Alături de acest solid argument, Ciugudean este şi beneficiarul unei vaste şi deosebit de meticuloase experienţe acumulate de-a lungul întregii sale cariere.

El relatează că, în 2004, lumea arheologică europeană era bulversată de o descoperire senzaţională şi anume discul de la Nebra din sudul Germaniei. Este vorba despre un disc de bronz cu aplicaţii de aur reprezentând bolta cerească, fiind considerat cel mai vechi document astronomic din Europa, având o vechime de 4000 de ani. Potrivit cercetătorului albaiulian, ceea ce este cu adevărat important este faptul că, în urma analizelor extrem de sofisticate, s-a stabilit că aurul folosit la ornamentarea acestui preţios artefact este de provenienţă transilvană, mai precis din filoanele Apusenilor.

Aceste evidenţe nu fac decât să întărească ideea că, înainte de a fi emisă o teorie, ea trebuie să aibă în spate o cercetare ştiinţifică serioasă nebazată pe dogme sau pe păreri preconcepute. Avem, din păcate, de a face uneori cu cercetători care caută ceea ce vor ei să găsească şi nu interpretează onest ceea ce găsesc. Şi asta dăunează în primul rând progresului şi cunoaşterii istorice.

Analizele de laborator

Dr. Bogdan Constantinescu, fizician, doctor în fizica nucleară, cercetător la Institutul Naţional de Fizică şi Inginerie Nucleară „Horia Hulubei“, având 12 ani de experienţă în arheometrie, a făcut analiza brăţărilor şi a declarat pentru „Dacia Magazin“ că respectivele artefacte au fost confecţionate din aur aluvionar şi din aur de filon. Folosind la cel mai înalt nivel fluorescenţa de raze X – XRF în studiul compoziţional al brăţărilor, concluziile trase de specialistul Bogdan Constantinescu sunt clare şi fără dubiu: aurul din compoziţia brăţărilor este aur nativ din zona de la Est–Sud-Est de Brad, o combinaţie de aur aluvionar – obţinut din nisipul pâraielor din zonă – cu aur de filon, proporţiile fiind încă în evaluare. Neexistând nicăieri în lume metode

Aur aluvionar din zona Brad purtând o amprentă inconfundabilă şi greu de contestat

de datare a aurului, nu se poate spune când a fost extras (din pâraie şi filon) aurul respectiv, dar se poate dovedi amprenta acestuia după filonul de proveniență. Compoziția brățărilor este diferită de la una la alta, omogenă însă pentru fiecare în parte, variind între 19 şi 22 carate, compoziția finală cuprinzând şi elementele minore şi urme aflate încă în proces de calculare. Ipoteza că brățările ar putea proveni din topirea unor monede de aur de epocă (aurei romani, stateri balcanici sau kosoni cu monogramă gen Târsa Luncani) nu se susține, căci titlul acestor monede (peste 23.8 carate la aurei şi peste 23 carate la stateri şi kosoni) este mult superior titlului brățărilor. Există o oarecare asemănare între compoziția brățării celei mai bogate în aur (în jur de 22 carate) şi cea a unui tip foarte rar de koson, zis „fără monogramă" – moneda de tip stater de aur – (cca. 7–8 exemplare în muzee din România – toate fără să li se ştie locul de proveniență, din motive istorice, intrate în colecții înainte de 1914 – şi cam 9, scoase la licitații internaționale în ultimii 7 ani), excluzându-se, practic, din această cauză, ideea confecționării brățărilor din asemenea monede extrem de rare.

Aceste concluzii, deocamdată preliminare, sunt întărite şi de specialiştii geologi de la Deva Gold care afirmă la unison că tipul de analiză abordat de Bogdan Constantinescu nu poate da greş în niciun caz iar rezultatele enunțate până la acest moment sunt exacte; mai mult, că este vorba aici despre cel mai mare filon de aur din Europa antică – şi anume cel de la Brad – exploatat intens cu mult înaintea cuceririi romane. În plus, o dată cu aceste analize, toate afirmațiile apărute în presa de scandal despre topirea unor monede Koson pentru producerea brățărilor rămân doar nişte speculații ieftine, fără substanță şi, mai ales, fără credibilitate.

Traian, un martor important

Nu numai unii cercetători atenți şi probi vin să întărească faptul că dacii extrăgeau aur şi îl prelucrau. Este exclus ca aurul dacilor să fi provenit numai din acțiuni militare de jaf, cum susțin unii. Se cunosc destul de puține războaie ofensive ale dacilor, iar de prăzi de război importante nu se vorbeşte în cronicile vremii şi nici mai târziu. Se vorbeşte, în schimb, despre ce bogăție au găsit şi jefuit romanii odată cu cotropirea Daciei. O metopă a columnei ilustrează dimensiunea jafului, în realitate greu de estimat. Cert este că 123 de zile a fost cântec, joc şi voie bună la Roma, acolo unde au avut loc cele mai mari serbări cunoscute în istorie, organizate pe aurul dacilor. Cetățenii romani au fost scutiți un an de taxe, iar construcțiile impunătoare ale Romei s-au completat cu impunătorul for şi cu opulentele hale ale lui Traian în a căror temelie zace acelaşi aur din Dacia. Toate aceste surse şi multe altele au fost tratate de unii cercetători, mai degrabă ca parabole sau ca legende nemuritoare, din moment ce sunt unii care mai susțin că dacii nu prelucrau aur.

Împotriva lor vine, paradoxal, tocmai Traian, împăratul cotropitor. Ajuns în Antiochia, prin 114, la 8 ani de la cotropirea Daciei, a poposit la templul lui Zeus de pe muntele Cassios, aducând drept ofrande obiecte de preț jefuite din Dacia. Pe lângă această depunere rituală, împăratul lasă şi o dedicație care vorbeşte de la sine: ***Traian din neamul Eneazilor, stăpânul oamenilor, a dedicat această ofrandă lui Zeus Casios (Jupiter Casius), stăpânul nemuritor. Două pocale măiestrit lucrate şi un corn de bour decorat în aur strălucitor, alese din prada de curând luată, după ce neobosit i-a zdrobit sub loviturile lăncii sale pe trufaşii geți***. Traian a luat din Dacia aur, o spune chiar el. Obiecte măiestrit lucrate care nu puteau fi la rândul lor prăzi de război. Ele erau făcute în atelierele dacilor din locuirea civilă de la Sarmisegetusa Regia, cum spune profesorul Vasile Moga de la Muzeul Unirii din Alba Iulia, bazându-se pe descoperiri concrete. Mărturia scrisă a lui Traian este însă una care nu mai lasă loc de interpretări şi care vine tocmai de la cel pentru care jaful aurului dacic reprezenta o trufaşă mândrie.

În loc de concluzii

Firesc, se pune întrebarea nu dacă brățările sunt pregătite să intre în istorie, ci dacă istoria este pregătită să le primească. Dată fiind latura încă penală a acestui subiect, s-au găsit şi se vor găsi cu siguranță condeieri sau cercetători care să-şi întoarcă fața de la adevăr, mânați fie de interese, fie de nepricepere. Dar lumea ştiințifică serioasă are datoria să judece, cu răbdare, cu probitate şi, mai ales, cu pasiune acest adevărat fenomen numit „Brățările de aur ale dacilor". Sigur că cercetarea onestă poate aduce şi surprize, dar important este ca adevărul să iasă la iveală. Însă acela trebuie să fie adevărul-adevărat şi nu cel care este dorit de unii sau de alții. Abia atunci istoria îşi va putea deschide porțile pentru a primi, triumfal, ceea ce dacii au îngropat de furia romană acum 1900 de ani.

Analizele de laborator demonstrează că monedele tip Koson cu monogramă, din tezaurul Târsa, nu putea fi materie primă pentru confecționat brățări

Civilizații antice ale Europei temperate

Iosif Vasile FERENCZ

Argument

Civilizația dacică, fără nicio îndoială, a fost una remarcabilă. Dovadă este şi interesul deosebit care i-a fost acordat de către lumea ştiințifică şi de către publicul larg. Din păcate, ea este cunoscută astăzi mai ales datorită descoperirilor arheologice, dar şi în acest fel a putut fi recuperat un mare volum de informații cu ajutorul cărora este posibilă reconstituirea, într-o măsură oarecare, a vieții comunităților umane din acea perioadă.

O altă sursă de informații pentru înțelegerea vieții unei populații este dată de comparația cu viața altor populații contemporane. Din acest motiv, credem că este util să prezentăm în paginile acestei reviste, pe parcursul mai multor numere, una dintre civilizațiile contemporane cu care dacii au intrat în contact în mai multe rânduri. Aşa cum reiese şi din titlul acestui material, este vorba despre celți.

CELȚII (VIII)

În anumite zone aflate pe teritoriul României, prezența celtică este semnalată prin descoperiri arheologice.

Fig. 1 Coiful „de la Silivaş“, foto M. Egri.

Transilvania şi unele dintre părțile aflate în vestul şi nord-vestul României de astăzi au fost colonizate de către celți, pe parcursul mai multor etape. Sosirea primelor contingente pare să fie atestată în cea de a doua jumătate a secolului al IV-lea. Încă de la început, componența acestor grupuri nu a fost omogenă. Aşa cum s-a petrecut în toate zonele menționate pe parcursul numerelor anterioare, şi în aceste teritorii au sosit războinici însoțiți de familiile lor. Aceştia aparțineau mai multor triburi, iar descoperirile arheologice indică proveniența unora dintre ei din zonele alpine central-europene şi din teritorii aflate în estul Peninsulei Italice (senonii, menționați anterior de către izvoare, în zona Golfului Ionic şi care erau prezenți, după toate probabilitățile, şi în componența celebrei ambasade în tabăra lui Alexandru).

Mențiunea lui Trogus Pompeius, conform căreia „...*Galii* [celții, n. n.] *au supus pe panoni şi timp de mai mulți ani au dus războaie cu sorți schimbătoare cu vecinii lor*...“, rămâne singurul izvor care, după toate

probabilitățile, se referă la evenimentele desfăşurate în zona de care ne ocupăm, la puțin timp după apariția noilor sosiți.

Prezența ceramicii lucrate cu mâna în inventarele arheologice din această epocă este considerată o dovadă a convietuirii dacilor cu celții nou veniți. Contextele cercetate sunt deosebit de omogene dovedind contactele şi influențele reciproce. Pentru a înțelege mai bine modul de viață din acest spațiu, în perioada în care celții au fost prezenți, vom încerca să descriem, sintetic, principalele trăsături ale culturii materiale, aşa cum e cunoscută din descoperirile arheologice.

Complexe de locuire

Toate aşezările au un pronunțat caracter rural, situarea lor în zone prielnice pentru cultivarea solului fiind firească, dacă ținem seama că avem de a face cu o populație de agricultori şi crescători de animale. Ele sunt dispuse în lunca sau pe terasele fertile ale principalelor râuri sau ale unor afluenți. În unele cazuri, au fost alese pentru a fi locuite şi grinduri situate la confluența unor râuri sau în locuri mlăştinoase. Aşezări fortificate nu sunt cunoscute din acest interval cronologic.

Locuințele descoperite până în prezent în zona de care ne ocupăm sunt în totalitate adâncite în pământ, planul lor având în unele cazuri o formă cvasi-rectangulară, dar nu lipsesc nici locuințele circulare. Construcțiile erau, în general, puțin adâncite în pământ şi unele aveau pereții realizați din împletitură de nuiele, lipită cu lut, în timp ce altele ar fi putut să aibă pereți din scânduri sau din bârne. Acoperişurile, realizate din trestie, stuf, papură sau din paie, se sprijineau pe o structură din lemn şi aveau formă conică. Este posibil ca unele să fi fost ,,în două ape“, iar streaşina să ajungă, în fiecare caz, până la pământ. Materialele de construcție utilizate sunt cele aflate la îndemână, situație comună întregului areal locuit în antichitate de către celți. Materiile prime din categoria celor vegetale (lemn, nuiele, stuf etc.) precum şi lutul au avut ponderea cea mai mare în utilizate.

Pe baza datelor de care dispunem în acest stadiu al cercetării, putem presupune că încăperile erau încălzite, în unele dintre cazuri, cu ajutorul unor instalații construite din piatră, din lut şi poate, uneori, prin intermediul unor vetre cu marginile înălțate.

Materialele arheologice descoperite în cadrul aşezărilor şi locuirilor izolate sunt reprezentate în special de ceramică (lucrată la roată şi cu mâna), dar nu lipsesc nici obiecte confecționate din metal, os sau sticlă.

Descoperiri cu caracter funerar

În interiorul Arcului Carpatic, cât şi în zona de nord-vest a țării noastre, necropolele celților sunt plane şi birituale. Ele conțin atât morminte de inhumație, cât şi de incinerație. Între acestea din urmă, se disting cazuri în care resturile cinerare au fost depuse direct în groapă iar altele în care, pentru aceasta, a fost folosit un vas, ca urnă. Biritualismul caracterizează civilizația La Tčne încă din faza inițială şi este specific şi pentru necropolele celtice din Transilvania şi din Ungaria orientală. El este atestat încă din momentul implantării civilizației celtice în aceste spații şi persistă până la dispariția lor din regiunile menționate.

Nu de puține ori, printre materialele arheologice provenind din inventare funerare se numără piese deosebite ca aspect şi valoare. Între acestea merită enumerate: coifuri, spade, unele recipiente realizate din material ceramic precum şi alte categorii de obiecte. Prezența în inventarele funerare a unor astfel de obiecte indică prestigiul de care se bucura defunctul în cadrul comunității.

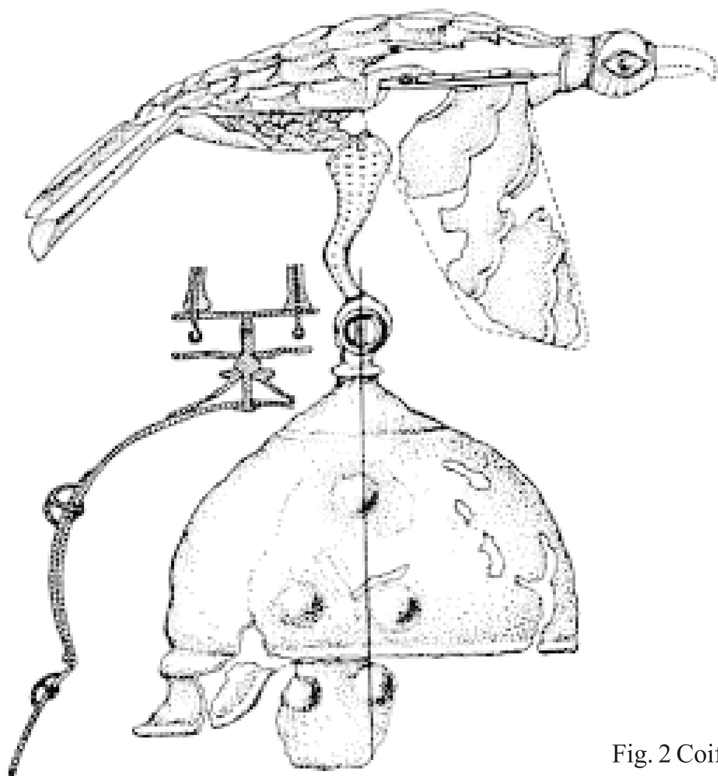

Fig. 2 Coiful din mormântul căpeteniei de la Ciumeşti, după M. Rusu şi O. Bandula.

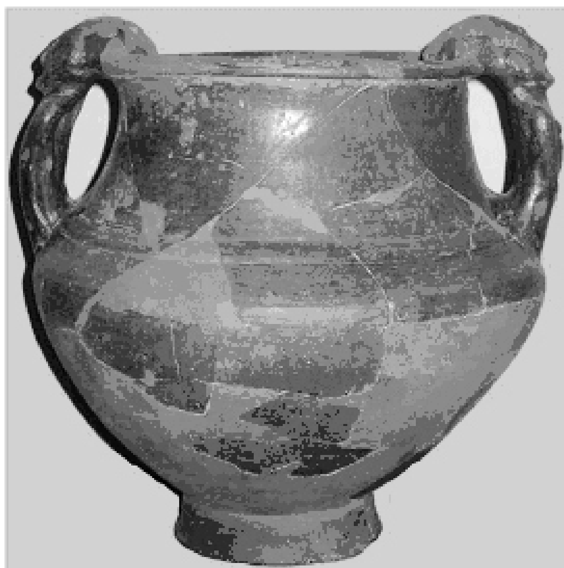

Fig. 3 Vasul de la Blandiana.

Războinicii

Componența garniturilor de armament din inventarele funerare ilustrează existența unei elite echipate pentru a lupta călare, susținută de formațiuni mobile de luptători pedeștri, echipați ușor, care practicau hărțuirea inamicului.

Vestimentația

Accesoriile vestimentare și podoabele care provin din așezări, dar mai ales din inventare funerare, sunt singurele piese care ne furnizează informații asupra costumației populațiilor în perioada studiată. Particularitățile costumului reflectă nu numai rangul, ci și apartenența socială la o comunitate etnică.

Așa cum am ilustrat și pentru alte teritorii, și în Transilvania au fost descoperite obiecte având o mare valoare istorică, dar și artistică. Dacă ar fi să enumăr numai câteva dintre piesele mai deosebite, voi începe cu mențiunea coifului ornamentat cu reprezentarea unei păsări de pradă aparținând unei căpetenii celtice de la Ciumești (Fig. 2). Acestuia i se adaugă un alt coif, provenind dintr-un lot de piese cunoscut ca „mormântul de la Silivaș“ (Fig. 1) sau vasul cu torți antropomorfe de la Blandiana. (Fig. 3).

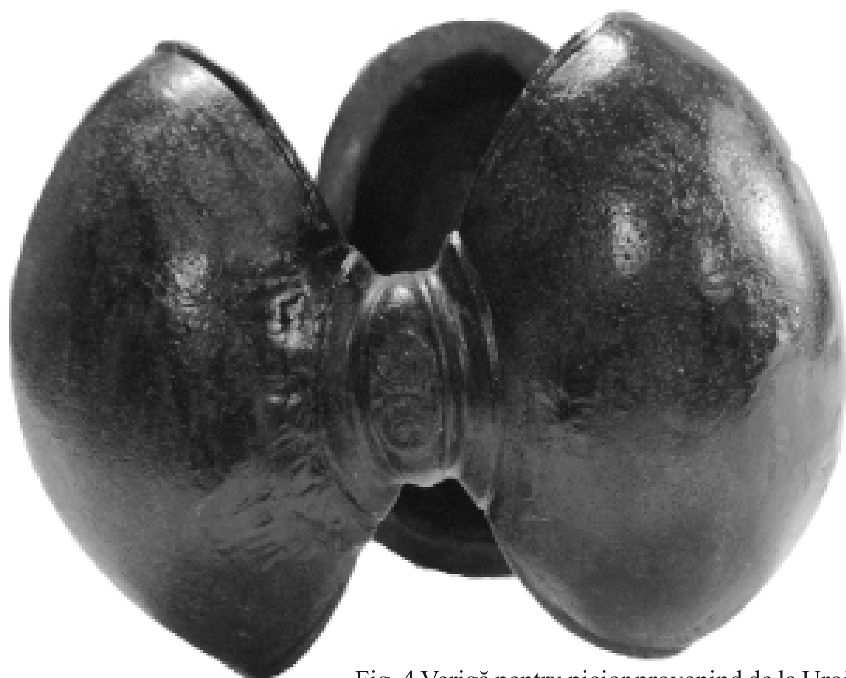

Fig. 4 Verigă pentru picior provenind de la Uroi

Încetarea prezenței celților în Transilvania

Așa cum izvoarele istorice nu au înregistrat date privind debutul prezenței celtice pe aceste meleaguri, nici sfârșitul nu a fost consemnat. Pentru a putea să fixăm în timp momentul dispariției lor, va trebui să ne raportăm la o serie de materiale arheologice a căror datare este fixată la începutul secolului al II-lea î. Chr.

Despre motivele plecării lor, destul de bruște, s-au emis, de-a lungul timpului, mai multe ipoteze. Astăzi, pe baza cunoștințelor de care dispunem, cea mai probabilă este presupunerea care vizează alungarea lor, ca urmare a creșterii puterii dacilor. Probabil că în legătură cu aceste evenimente trebuie redată mențiunea lui Trogus Pompeius privind acea „*incrementa dacorum per Ruboboste regen…*“ din prologul cărții a XXXII-a.

În istoria literaturii române se impune:

O noua „periodizare“

Prof. dr. Zenovie CÂRLUGEA

În prefaţă la monumentala „*Istorie a literaturii române de la origini până n prezent*“, G. Călinescu, punând tranşant problema „începuturilor“, sesiza, mai întâi, că există trei feluri de specialişti angajaţi în a scrie istoria literaturii: primii ar începe cu literatura veche (de la Macarie la Conachi), alţii „o iau de la Cârlova, dezinteresându-se cu totul de epoca anterioară“, pentru ca o a treia categorie de cercetători literari („singurii cercetători ai esteticului”) să se ocupe numai cu epoca modernă, de la 1900 încoace: „*Discuţiile au forma cea mai fantezistă pentru că nici una din părţi nu se sprijină pe documente incontestabile.*

În definitiv, tradiţie nu înseamnă altceva decât înaintare organică după legi proprii şi nu este îndoială că organicul există în literatura română. Se cade doar să-l descoperim, fără prejudecăţi, şi mijlocul nimerit este a scrie o istorie literară bine informată, însă de substanţă, nu de nume proprii şi de cifre…” [1]

Cu ce elemente şi fapte de cultură (integrate într-o concepţie de ansamblu) trebuie să înceapă, aşadar, o istorie a literaturii române? Cu recunoaşterea *a priori* a unei literaturi populare, în care identificabile sunt motivele, temele, figurile, miturile specificităţii naţionale (v. *Tratatul Academiei*)? Cu evocarea spiritualităţii geto-dace[2] şi a complexului de etnogeneză sau cu acea cultură feudală timpurie (sec. X-XII), cum procedează G. Ivaşcu în *Istoria literaturii române* (vol. I, 1969) cu care îşi începea George Călinescu memorabila operă?

Prejudecata conform căreia o istorie a literaturii nu trebuie să părăsească sfera esteticului (v. obiecţiile făcute „Istoriilor” lui Iorga!), făcând concesii culturalului, funcţionează încă, şi din această cauză ***o periodizare*** completă a literaturii române, într-o sinteză reprezentativă, rămâne un deziderat. Se ştie că suportul oricărei literaturi e cultura (populară şi scrisă) şi că o istorie a literaturii unui popor nu poate ignora niciunul din aspectele devenirii sale cultural-istorice şi spirituale.

Aşadar, întrebarea-problemă este aceasta: *Când începe literatura română?*

Începe ea, conform unei concepţii organiciste, o dată cu literatura populară, cu marile mituri ale spiritualităţii româneşti?

Începe ea la 1521, data redactării în limba română a primului document păstrat - *Scrisoarea lui Neacşu*, ori cu textele maramureşene?

Avem, se ştie, până la această dată, o epocă întinsă pe câteva secole de *slavonism cultural*, o limbă a Răsăritului ortodox, în timp ce latina funcţiona ca limbă oficială a Occidentului catolic…

Dar, la Dunărea de Jos, fuseseră redactate scrieri cu o mie de ani în urmă, în *limba latină*, de câţiva ecleziaşti, în ***Dacia postaureliană*** (o parte din scrierile acestea vor fi traduse, mai târziu în cultura de limba slavonă de la Dunărea de Jos, confirmând astfel spiritul organic al unei culturi, tradiţia neîntreruptă a acesteia în spaţiul balcanic, prezenţa străromână nefăcând altceva decât să probeze „*europenitatea fundamentală a literaturii române în cadrul unei tradiţii străvechi a unui mod de cultură endogen*”).

Studii solide şi conjugate, uneori, au lămurit această problemă – este vorba de ***perioada străromână*** a literaturii noastre, neconsemnată încă de istoriile literare (între *romanizare* şi perioada *slavonismului cultural* întinzându-se „mileniul alb”, cum a fost numit acest interval / hiatus în cultura română).

În ultimele două decenii au avut loc cercetări solide care au lămurit – şi nu numai pentru noi – perioada aşa-zisului „*mileniu alb*”.

Ioan G. Coman începe în 1957 despre *Niceta de Remesiana*, un studiu care pune în lumină contribuţia acestui scriitor ecleziast la consolidarea unei doctrine de expresie străromână, atât de necesară într-un moment când la orizont se profilau umbrele atâtor schisme şi erezii ce au împânzit Evul Mediu la Dunărea de Jos.

În 1968, acelaşi I. G. Coman publică opul de uluitoare demonstraţie: *Contribuţia scriitorilor patristici din Scythia Minor*, iar în 1975 lucrarea *Sciţii Ioan Casian şi Dionisie cel Mic şi legăturile lor cu lumea mediteraneană*, pentru ca în 1979 să publice impunătoarea sinteză: *Scriitori bisericeşti din epoca străromână*, care nu va fi nicidecum o „monografie patristică regională” de la Dunărea de Jos, ci o retrospectivă calmă de acumulări erudite ce evidenţiau o moştenire culturală, necesitând o imperioasă operaţie de recuperare istoriografică.

„Ipoteza” literaturii străromâne se ivi, aşadar, pe un teren de amănunţită erudiţie şi ea nu avu decât soţi de izbândă în câteva intervenţii găzduite de unele publicaţii de la noi, în perioada de după 1980, când încep să apară discuţii organizate, seriale de exegeză, pagini tematice ilustrative[3] , în care se susţine ideea că „literatura română de mâine” trebuie „să împingă materia de studiu în teritoriul producţiilor străromâne”(A. Silvestri).

Ideile privind *ipoteza străromână* vor circula apoi în presa culturală

românească, în pagini tematice destinate, prin intervenţii istoriografice

la obiect.[4]

Alături de I. G. Coman si Nestor Vornicescu, trebuie amintiţi şi autorii unor studii de erudiţie amănunţită peste care nu se mai poate trece astăzi în ceea ce se cheamă epoca străromână (Nicolae Corneanu, E. Norocel, D. Stăniloaie, V. Ştefănescu-Drăgăneşti, Ciprian Zaharia).

Această epocă străveche a literaturii române este investigată în ultimii ani de strălucitul cărturar Nestor Vornicescu (Mitropolitul Olteniei), autor al unor compacte studii: *Scrierile patristice la Dunărea de Jos* (ed. I, 1983; ed. II, 1985), *Primele scrieri patristice în literatura noastră, sec.IV-XVI*, 1984; *Un filosof străromân de la Histria dobrogeană: Aeticus Histricus,* 1986.

Cine sunt aceşti „străromâni" care ilustrează prin scrierile lor (***comentarii de texte sacre, epistole, prefeţe, dialoguri, omilii, polemici, traduceri***…) o etapă ce confirmă evoluţia organică a unei culturi, în primul rând o timpurie medievaliate doctrinară?

Aceşti „străromâni" sunt: **Vetranion al Tomisului** (cca. 335–414), pedagog doctrinar şi imnolog strălucit, supranumit „apostolul dacilor", autorul celebrului „*Te Deum laudamus*", **Laurentius de Novae** (cca.401-417), **Ioan Cassian** (350-420), autorul „*Dialogurilor*" cunoscute în lumea ecleziastă a timpului, **Ioan al Tomisului**, *Teotim II*, **Dionisius Exiguus** (cca.465-545), întemeietorul cronologiei creştine pe care o numim „*era noastră*", enciclopedist de formulă, desigur, „pre-renascentistă".

În aceeaşi ordine de idei, interesantă ne apare şi lucrarea *Creştinismul daco-român în nordul Dunării în sec. al IV-lea*, de Mircea Păcurariu (1972), care venea să consolideze convingeri, intuiţii, fapte şi repere de domeniul evidenţei.

În lumina acestor cercetări, se impune *o nouă periodizare a literaturii române.*

Desfăşurată pe circa două sute de ani, şcoala de literatură ecleziastică de la Tomis rămâne încă un şantier deschis pentru cercetătorii specializaţi. Oricâte „revelaţii" ar mai surveni, e limpede că avem de a face cu o perioadă culturaliceşte distinctă, a cărei reverberaţie ecleziastică se simte peste veacuri în cadrul culturii şi literaturii române. Nu este vorba de fantezii interpretative, ci de concluzii pertinente, solide, rezultate în urma unor examinări minuţioase. Căci, dacă peste o mie de ani vorbim de o „*literatură religioasă în limba slavonă*" (pe care istoricii literari au considerat-o parte integrată a literaturii române), de ce să nu vorbim şi de *o literatură religioasă în limba latină* (şi nu numai religioasă), născută la Dunărea de Jos în primele secole ale mileniului dintâi… Istoria literaturii române are datoria de a recupera în întregime această perioadă de *cultură ecleziastică* (vom întâlni şi aici „specia lirică a rugăciunii"), mai ales astăzi când, înlăturate fiind inerţiile ideologiei totalitare, se impune un examen atent al recuperării şi reconsiderării noastre culturale.

Cu **literatura străromână** de la Dunărea de Jos ne atestăm prezenţa în spaţiul mediteranean, cât şi într-o *Europă a spiritului.*

[1] G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Editura Minerva, Bucureşti, 1982, pp. 3–4.

[2] Mihail Diaconescu, *Istoria literaturii daco-române*, Editura Alcor Edimpex, Bucureşti, 1999.

[3] *Luceafărul,* nr. 15,16,17,19,21 şi 32/1982.

[4] *Slast*, nr. 16/1983; *Săptămâna*, nr. 36/1984; *Ateneu,* nr.2/1987, *Secolul XX*, 1988; *Argeş*, nr. 6/1985, 1/1989, *Ramuri* 6/1985.

(continuare din numărul trecut)

Kogaion: *Hic sunt leones!...*

prof. Timotei URSU

Pileaţii lui Deceneu

Iordanes (după cum precizează nu numai el însuşi, dar îl confirmă şi autori bine cunoscuţi din Evul Mediu timpuriu: Procopius, Isidor din Sevilla etc.) preia compilativ informaţii din scrierile – multe astăzi pierdute ori salvate numai în copii fragmentare – ale antecesorilor săi: Cassiodorus, Ablabius, Ptolemaios, Dexippus, Cassius Dio, Josephus, Pompeius Trogus, Mela, Priscus, Strabon şi Symachus. în celebrul său citat („*DE GETICAE GENTIS ORIGINE*...“, 69–71; originalul se află la Madrid), Jordanes atribuie sacerdoţilor „geţi/ goţi“ instruiţi de Dekeneu preocupări *astronomice* şi cu “proiecţie *geodezică*” surprinzătoare, chiar dacă aceste proiecţii sunt înţelese, din exterior, doar la nivelul de percepţie al unui ecleziast din secolul al VI-lea: ...„(Dekeneu) *demonstrându-le ipotezele, cele douăsprezece semne şi, prin aceasta mişcarea planetară, i-a instruit pe de-a întregul în examinarea astronomică şi cum suferă o creştere discul Lunii sau se înjumătăţeşte în descriere prevăzută; şi le-a înfăţişat de câte ori discul incandescent al Soarelui întrece în mărime suprafaţa Pământului şi le-a înfăţişat cât se înclină polul ceresc al semnelor sau se înalţă cele 346 de stele, grăbind de la Răsărit la Apus. (...)...unul explorând dispunerea boltei cereşti, altul conformaţia plantelor şi a roadelor pământului; acesta creşterea şi descreşterea Lunii, acela urmărind lucrarea Soarelui şi cum rapida rotire a cerului revine deandoaselea la Apus, după ce se grăbeşte repezit la Răsărit, cunoaşterea înţelegându-i odihna. Aceasta* <u>*şi multe altele din ştiinţa sa*</u> (s.n.) *le-a încredinţat Dicineus Geţilor/Goţilor...*“

Urmărind conformaţia concentrică a „cercurilor“ Marelui Sanctuar Rotund de la Dealul Grădiştei (**MSR**), ca şi remarcabila construcţie numerică (inclusiv a celorlalte sanctuare, cu probabilitate în corespondenţă numerică unele cu altele!), raportarea la fragmentul lui Jordanes conduce firesc înspre întrebarea: este cumva *rotunjimea* celor trei sanctuare de pe terasa XI-a o „reprezentare“, o *apelare* a corpurilor celeste care traversează etern cerul de deasupra Dealului Grădiştei?! Discul Lunii, mai ales văzut la orizont (unde difuzia straturilor de aer măresc această imagine, ca o lupă) să fi fost considerat dublu ca diametru, cel puţin sub raportul vizibilităţii, faţă de cel al discului Soarelui? O anume *proporţie* posibilă ar exista între diametrul Micului Sanctuar Rotund (**msR**), de aproape 13 m., şi cel al Soarelui de Andezit (**SA**), de aproape 7 m.; m-am întrebat dacă acei constructori ai sanctuarelor au intenţionat o „sugerare pragmatică a celor mai vizibile corpuri cereşti“?! ... De aci a apărut şi ideea că Marele Sanctuar Rotund (**MSR**) ar putea fi nu numai un uimitor „memorator-calculator“ dar, totodată, şi o reprezentare (la o anume *scară*?!) a... Pământului?!

De aici întrebarea: <u>***aveau sacerdoţii daci cunoştinţe geodezice?!***</u>

...Nu este o întrebare adresată arheologilor. |n majoritatea lor aceştia au fost formaţi în facultăţi în care se profesa ideia falimentară că nivelul cultural-ştiinţific al Dacilor era unul primitiv şi... barbar, în raport cu „sclipitoarea cultură a latinilor“: „...*Gândindu-mă la pileaţii lui Burebista mi-i închipui mai curând ca pe nişte războinici trufaşi, dar necioppliţi şi analfabeţi, decât ca pe nişte cărturari!*“, declara textual Hadrian Daicoviciu – (vezi: ***DACII***, 1965, pag. 184; iar arheologul, în acelaşi timp conferenţiar universitar, fiu al celebrului Constantin Daicoviciu, trecea drept unul din cei mai avizaţi cercetători ai nivelului dacic...!)

Contrar unei astfel de idei preconcepute, potrivit ipotezei ***Sistemului numeric K*** (Kogaion) răspunsul – oricât de surprinzător ar părea – este: *după toate probabilităţile*, sacerdoţii daci nu numai că deţineau informaţiile astromico-geodezice curente, vehiculate în etajul lor istoric, dar <u>au consemnat (codificat) în sanctuarele rotunde *date geodezice şi astronomice* de o uimitoare exactitate, foarte aproape de o „incredibilă“ cvasi-perfecţiune.</u>

Voi expune mai jos o parte din calculele prin care am ajuns la această concluzie. E o “concluzie personală” care rămâne, evident, o <u>*ipoteză*</u>, oferită analizei tuturor specialiştilor şi cititorilor; (în urmărirea practică a calculelor, recomandăm utilizarea, paralel cu lectura, a unui minicalculator).

Un număr „de serviciu“: 432 !?

Este necesar, înainte de toate, să reamintim cititorilor capitolelor anterioare că sintagma numerică de bază a „Sistemului K“, aşa cum l-am dedus din studierea sanctuarelor de la Dealul Grădiştei, este exprimată de: *produsul dintre „pătratul lui 6“ şi „pătratul lui 17“, împărţit la „pătratul lui 10“*. Aces-

te numere (6, 10, 17) sunt termeni de bază, atestaţi numeric (morfologic) în formulele constructive ale sanctuarelor Marele Sanctuar Rotund şi Soarele de Andezit, iar rezultatul „combinaţiilor“ (sintaxei) dintre aceste numere – cu colaborarea unor sugestii numerice din celelalte sanctuare – a condus la rezultate a căror acceptare sau negare obligă la urmărirea operaţiilor respective.

Pentru uşurarea parcurgerii calculelor acestui capitol, rememorând rezultatele la care am ajuns în ansamblul Sistemului K, precizez că folosim un „număr de calcul“ al blocurilor A ale MSR, nu de 104 „câte se văd cu ochiul liber“, ci de... 104,04 ; diametrul MSR, calculat prin reconstituire, a condus la dimensiunea de 29,478 m, cuprinzând de *17 ori probabilul modul de lungime utilizat de sacerdoţii daci* (acesta cu o dimensiune de 1.734 m.), iar constanta? cu care operau constructorii sanctuarelor în calcularea „cercului“ era, după toate probabilităţile „ 3, 1416“. Demonstrarea modalităţilor prin care am ajuns la aceste date s-a făcut în anterioarele capitole ale studiului.

La conturarea „Sistemului Numeric K“, în multitudinea de calcule efectuate a apărut – cu o frecvenţă remarcabilă – numărul „432“.

Evident, numărul este divizibil cu baza 6 (vezi numărul de stâlpi al fiecăreia din cele 30 „grupe“ ale **Cercului B**), prin urmare am putea să-l socotim „înrudit“ cu Sistemul K, unul din factorii esenţiali ai dezvoltării acestuia fiind multiplii cifrei 6.

„**432**“ este, de asemenea, un „număr generos“, fiind divizibil cu un însemnat număr de cifre şi numere: 2, 3, 4, (6), 8, 9, 12, 16, 18, 24 etc.

Corespunde şi unor multiplicări „de familie“:

2 x (6 la puterea a 3-a) = 2 x 216 = **432** ...etc.

Însă, ceea ce corespunde *morfologic* SISTEMULUI K, este faptul că 432 ***este numărul total al pieselor erecte, vizibile, care alcătuiesc Marele Sanctuar Rotund (blocuri + stâlpi)***, în cercul exterior cu blocuri A (Bla), cercul alipit din stâlpi şi borne de andezit (B), cele patru grupe de stâlpi ai cercului C şi cei 34 stâlpi ai Absidei:

104 Bla + 180 stâlpi B + 30 borne B + 84 stâlpi C + 34 stâlpi ai Absidei = 432 piese

S-ar putea obiecta ca aceasta este o „simplă coincidenţă numerică“.

Este şi aceasta o modalitate de a aborda faptele. Dar „coincidenţele“ au o altă structură, una absolut aleatorie (întâmplătoare), chit că şi o astfel de – scuzaţi tautologia aparentă! – „*coincidenţă întâmplătoare*“ poate „sugera“ uneori o apropiere indirectă, dar productivă, îmboldind mintea spre o acţiune sau alta...

***(În capitolul dedicat Calendarului Dacic am reiterat şi informaţia privind „Ciclul lui Meton“, cel potrivit căruia la 19 ani-sinodici solari se „potrivesc“, mai mult sau mai puţin exact, 235 luni-sinodice ale Lunii. Evident, nu există absolut nicio legătură între... totalul pieselor Marelui Sanctuar Rotund şi... calculul creştin, folosit destul de larg astăzi pe plan mondial, care numără anii „viitorului“ de la convenţionala dată atribuită naşterii lui Christos şi, de la aceeaşi dată, dar în sens invers, cei ai „trecutului dinainte de Christos“. Totuşi, preocupat de posibilele semnificaţii ale numărului 432, am... tresărit aflând că Meton a introdus „ciclurile“ sale în Calendarul Athenian începând din anul... 432 „*înainte de Christos (BC)*“! Aceasta, da, era o veritabilă coincidenţă; totuşi, tocmai ea a fost cea care, fie şi aleatoriu, ea m-a „îmboldit“ pentru examinarea mai atentă a totalului de 432 piese ale MSR: totalul coloanelor (sau al pieselor componente) al unui sanctuar, potrivit concepţiei cultuale sud-europene, nu putea fi *întâmplător*. Experimentarea numărului grupelor componente prin „jocul alternanţei pitagoreice“ – a condus la rezultatul pe care l-am expus în capitolul respectiv, – obţinerea unui „ciclu“ extrem de apropiat de valorile estimate de Meton).**

Treptat am ajuns la concluzia că *valorile numerice* ale MSR sunt *multifuncţionale*, ca... tastele unui mini-calculator (sau cum, prin utilizarea sintactică a aceloraşi cuvinte, se pot realiza fraze cu sens diferit).

Prin urmare: era posibil ca numărul „432“ să aibă şi alte „implicaţii“?!

**** Notă: Ipoteza „reprezentării Pământului la o *anumită scală*“ (rotundul Marelui Sanctuar Rotund ispitind înspre această idee!), am expus-o în comunicarea susţinută pentru membrii AOS, la Academia de Ştiinţe Sociale şi Politice (Bucureşti, 1984). Relativa rezervă a auditorilor acelei comunicări era de înţeles: s-a mai încercat descifrarea unui „calendar“ la Marele Sanctuar Rotund; s-au admis ipotezele unei coerente organizări numerice şi ale unei „orientări“ paleo-astronomice. Dar „cunoştinţele *geodezice* ale Dacilor“ li s-au părut, celor din audienţă, în conflict mult prea flagrant cu ceea ce erau *pregătiţi să accepte* (!). Şi, în plus, datele de care dispuneam atunci, încă nu erau coroborate cu toate măsurătorile moderne necesare unei confirmări convingătoare. Totuşi, ipoteza – aşa cum au precizat în cadrul discuţiilor academicianul prof. dr. Nicolae Teodorescu şi cercetătorul dr. N. Copoiu – nu putea fi exclusă din plecare, oricât de „fantastică“ ar fi părut. Şi apoi, diametrele *semnificativ apropiate*, cu valoarea de „în jur de 30 metri“ ale mai multor sanctuare străvechi europene, constituia un argument suplimentar al... ispitei!**

Respectând datele la care am ajuns, şi pornind de la concluzia că **Raza marginii exterioare a Marelui Sanctuar Rotund** (adică **REA:** **R**aza **E**xteriorului cercului **A**), potrivit Sistemului K, **este de 8,5 y, respectiv de 14.739 m.**, am încercat mai multe „valori numerice“ care, eventual, ar fi putut juca în sistem rolul unui factor de „ridicare la scală“.

*****Reamintesc că, potrivit calculelor Sistemului K, modulul *probabil* de lungime utilizat la Kogaion , pe care l-**

am denumit Y (printr-o surprinzătoare coincidență: cu aceeaşi inițială, Y, pe care a folosit-o anterior în estimările sale – dar cu o dimensiune subdivizată, întrucâtva diferită – cercetătorul britanic Alexander Thom) – are dimensiunea de 1,734m. Vezi în acest sens capitolul „Modulul de lungime".

Înspre ideea unei mai ample funcționalități a MSR, inclusiv cu o proiecție geodezică, stimulative sunt şi rodnicele cercetări ale lui Florin Stănescu, cel care a demonstrat în 1984, – îndată după cercetările studiului meu asupra sistemului numeric – că Soarele de Andezit funcționa, potrivit probabilităților, ca un *astrolab antic de mare „productivitate*".

****** Aceasta nu înseamnă că Florin Stănescu ar accepta cu inimă uşoară ipoteza „proiecției geodezice"! Chiar dacă tendința pragmatică este aceea de a socoti preocuparea pentru mişcările Soarelui şi rotirii Pământului, în vechime, doar pentru... probabilele aplicații practice (agricole sau, adiacent, de celebrare cultuală), asta nu exclude aprioric – cred eu – şi un „interes teoretic" mai nuanțat al *operatorilor* unui astfel de dispozitiv. Când Eratostene a efectuat experimentul său de estimare a circumferinței Pământului, nu a făcut-o pentru a stimula cunoaşterea calendarului... revărsărilor periodice ale Nilului!...**

Una din cele mai surprinzătoare constatări ale cercetărilor numerice pe care le-am efectuat a fost aceea că *numărul total al pieselor Marelui Sanctuar Rotund*, 432, înmulțit cu *cubul valorii numerice apelată de cele zece „raze" ale Soarelui de Andezit* (10 x 10 x 10), adică „zece la puterea a treia" (una din funcțiile pitagoreice considerate „sacre"**) devine un posibil număr operativ:**

432 x 1000 = 432 000

IPOTEZĂ: Ar putea fi **„numărul total al pieselor erecte ale MSR x 1000"** un... **posibil „factor de ridicare la scală"**, cu valoarea de **1: 432 000!?...**

Rezultatul unei astfel de „ridicări la scală" a mărimii **razei Marelui Sanctuar Rotund, măsurată metric**, adică 14,739 m x 432 000, conduce la valoarea unei **„raze"** de **6 367 248 m** (respectiv un **„diametru"** de **12 734 496 m** şi o **„circumferință"**, calculată cu **„PI-ul dac"** de **3.1416**, = **40 006 692.63** m.)

Aceste mărimi „seamănau straniu" cu dimensiunile, consacrate de măsurătorile moderne ale **razei, diametrului şi circumferinței Pământului**, mediatizate în dicționare şi... inclusiv cu acel „aproape 40 000 000 m" obținut de Eratostene: dar depăşindu-i rezultatul cu mult, în exactitate!

Deoarece, cam grăbiți, o serie de critici spontani ai rezultatului nostru au denumit acest produs drept o „probabilă coincidență", propunem cititorului să ia în considerare cartea de identitate a planetei Pământ, aşa cum a fost aceasta configurată modern, prin multiple măsurători-satelit şi prin raportări astronomice de exactitate, în jurul anilor 1980, când acuratețea acestor date a fost incontestabil confirmată prin succesul misiunilor de zbor cosmic. ***** (Datele sunt reproduse, **rezumativ**, după excelenta monografie „**Pământul ca planetă**, de Ştefan Airinei, Ed. Albatros, Bucureşti 1982, pag. 160–168).

Deşi îl denumim curent „Globul Pământesc", Pământul nu este un glob, ci un corp planetar „turtit la poli", ca efect al mişcării de rotație. Mai mult chiar, din cauza maselor continentale care depăşesc diferit marile suprafețe oceanice, din pricina inegalei distribuții a acestora şi din pricina unor tendințe centrifugale, Pământul este – în realitate – un „ovoid asimetric", cu o formă destul de neregulată, cu o „adâncitură" mai marcată către Polul Sud, datorită căreia – exagerând – am putea spune că Pământul se aseamănă mai degrabă cu o... pară, decât cu o portocală!

Aşa s-a ajuns la definirea acestei forme speciale drept „teroid" sau GEOID.

Pentru considerarea unei forme cât de cât geometrice, deci calculabile, s-au propus mai multe formule. Una dintre acestea este reducerea matematică a geoidului la „nivelul zero, al suprafeței Oceanelor", funcțională mai ales pentru stabilirea înălțimilor de teren, ca nivel de referință.

Pentru uşurarea calculelor geodezice se recurge, însă, la o formă mai simplă din punct de vedere matematic, şi care – în acelaşi timp – să difere doar minimal față de forma, diferită din loc în loc, a Pământului: ELIPSOIDUL DE ROTAȚIE (sferoidul de rotație), reprezentare care respectă referențial dimensiunea razelor Pământului, descrescătoare ca lungime de la Ecuator înspre Poli.

În ceea ce priveşte dimensiunile în care suntem interesați, s-a ajuns la următoarele mărimi considerate „ştiințific corecte":

RAZA ECUATORIALĂ **(A) = 6 378 160 m**

RAZA POLARĂ **(B) = 6 356 774.7 m**

Dacă am vrea să generalizăm şi să apreciem o „**rază medie**" a Pământului, prin adunarea celor două raze (**A +B : 2**), mărimea rezultată este de **6 367 467.35 m**

Dacă raportăm ceea ce pare a fi „Raza Pământului reprezentată la scala 1:432 000 pe Marele Sanctuar Rotund", – cu o valoare de 6 367 248 m – la „media" de mai sus, ar rezulta că aceasta e *mai scurtă* cu circa... 220 metri (!): o diferență „aproape insig-

nifiantă“ la o dimensiune care depăşeşte... şase milioane de metri!.,. (Rezultatul ar trebui să satisfacă setea de senzaţional a celor mai puţin familiarizaţi cu... detaliile, adesea uimitoare, ale **Sistemului K...**)

În ce mă priveşte, pornind de la premisa că **MSR** a fost iniţial un cerc perfect, deteriorat excentric doar de amintita alunecare a terenului terasei a XI-a, am acceptat ca *premisă derivată* ideea că dimensiunea exterioară a acestui sanctuar ar sugera o reprezentare a Pământului ca cerc, aşa cum alte corpuri astrale (Soarele, Luna) îi apar privitorului de pe Pământ. O suplimentare a ipotezei o constituia întrebarea dacă nu cumva, din motive care ne scapă la prima vedere, constructorii sanctuarului au ales *anume* punctul Dealul Grădiştei (KOGAION) ? Drept „ce anume“?! Reprezintă *raza Pământului în acel loc*, o „medie a dimensiunii razelor Pământului“?!...

Dacă într-adevăr mărimea circumferinţei **MSR** repetă, la o anumită scală, mărimea circumferinţei Pământului *„ca glob (mediu!)*“ şi reprezentat prin cerc, şi dacă într-adevăr cifrele rezultate din calculele Sistemului K sunt corecte, mai rămâne drept o necunoscută termenul de referinţă la care s-ar fi putut raporta această „rază reprezentată“. Deoarece dispunem concret, ca nivel de referinţă, doar de măsurătoarea actuală a mărimii celor două semi- axe, A şi B, vom continua, fireşte, prin raportarea la *aceste date*.

Dealul Grădiştei, respectiv: ***centrul MSR***, este situat – pe jumătatea de meridian de „glob“ – începând de la Ecuator şi până la Polul Nord – la **latitudinea de 45 grade, 37 minute şi 17,21 secunde** (mărime stabilită de specialiştii topografi militari ai Echipei de Studiu Pluridisciplinar a AOS, 1984; se vehiculează în unele publicaţii, chiar pe Internet, şi alte mărimi ale latitudinii; dar preferăm să operăm cu cea fixată de specialiştii autorizaţi).

********Totodată, – pentru acurateţea matematică – vom continua să nu „rotunjim“ calculele, operând cu un calculator TI-30xa, de 10 digits. Cititorii vor putea verifica aceste mărimi şi doar utilizând minicalculatoare cu numai 8 digits, acceptând rotunjirile automate pe care, eventual, acestea le efectuează).**

Transformând minutele şi secundele *poziţiei pe latitudine* în zecimale de grad, valoarea acesteia pe arcul elipsoidal (şi considerată drept „unghi la centru“) este de:

45. 62144722... grade = respectiv un total de **164237.21** secunde (faţă de Ecuator)

Cum cele 90 grade ale arcului de cerc înseamnă 324 000 secunde, înseamnă că:

324 000 – 164237,21 = 159 762.79 secunde **de la K la Pol** (*Polul Nord*).

La întrebarea „de ce calculăm aceste distanţe în secunde?“, răspunsul este: raza Pământului, evoluând de la Ecuator la Pol, *devine tot mai scurtă*, pas cu pas; iar unitatea cea mai mică de calcul curent este secunda de latitudine”. Ceea ce ne interesează este *lungimea razei Pământului la poziţia K* şi o vom calcula în *secunde*. (Se fac calcule matematice şi mai complicate, foarte binevenite; dar pentru a uşura un acces general la acest calcul ne rezumăm la unul *aritmetic*).

Diferenţa totală de lungime dintre Raza Ecuatorială şi cea Polară (A-B) = **21 385.3 m.**

21 385.3 : 324 000 = 0.06600401235 m / secunda de latitudine. La fiecare aprox. 30 m. parcurşi de meridian dinspre Ecuator spre Pol, raza Pământului – acesta considerat ca elipsoid de rotaţie, uniform – va scădea cu circa 6,6 cm.; respectiv cu atât creşte, la fiecare secundă de latitudine dinspre Pol înspre Ecuator, raza Pământului.

Această rază va avea **la punctul K al Marelui Sanctuar Rotund** dimensiunea de:

Raza Polară (B) **6 356 774.7 m** + (159 762.79 x 0.06600401235) = **6 367 319,68516 m**

CONCLUZIE: ***Dacă mărimea rezultată din „ridicarea la scara 1: 432 000“ a razei MSR: 6 367 248 m o raportăm la mărimea rezultată pentru raza Pământului (ca elipsoid de rotaţie) la punctul central al terasei a XI-a, cu valoarea de cca. 6 367 320 m, rezultă că diferenţa este doar de... aproximativ 72 metri,*** deci cu un **indice de exactitate de: 99,99887082 %.**

********** Cum „arcul elipsei“ pe care îl parcurge curbura Pământului de la Ecuator la Pol, raportat la „*unghiul la centru*“, creşte proporţional, din secundă în secundă de latitudine, a apărut întrebarea dacă nu cumva „poziţia Dealului Grădiştei“ ar fi fost aleasă „geografic“ pentru a se situa *exact la jumătatea drumului*, pe curbură, de la Ecuator la Pol. Calculele infirmă o astfel de ipoteză.**

Nu e de mirare că o asemenea **cvasi-identitate cu rezultatul măsurătorilor moderne** ale razei Pământului surprinde, până la a-i determina chiar şi pe cei înclinaţi să acorde „oarecare credit“ Sistemului K, să clatine capul a nedumerire. Singurul sfat posibil pentru aceştia, este să amplifice calculele, pentru a ajunge la propriile concluzii. Important rămâne faptul că ***elementele de bază*** cu care a operat Sistemul K (mulţimile numerice ***efective*** indicate de sanctuare şi „concluziile interelaţiilor“ dintre aceste mulţimi), nu se „potrivesc“ ***numai*** acestui calcul geodezic, ci „funcţionează“ constant pentru toate rezultatele (cu indici de exactitate cuprinşi între 99,94 şi... 100%!) pe care le propune sistemul în ansamblul său. Şi cum descifrarea completă a tuturor rezultatelor posibile este departe a se fi încheiat, concluzia că ne aflăm în faţa unei realităţi absolut revelatoare nu poate fi decât stimulatoare.

„Scrisul dacic este unul din aspectele cele mai sensibile ale cercetării contemporane“, *susține dr. Napoleon Savescu*

președintele Fundației Dacia Revival International

Interviu preluat din publicația Meridianul Românesc din Los Angeles

Ce este Societatea Dacia Revival şi care sunt scopurile sale educative?

"DACIA REVIVAL INTERNATIONAL" este astăzi cea mai cunoscută asociație de largă audiență dedicată studiului istoriei vechi a României. Societatea, pe care am înființat-o la New York în anul 1999, a crescut astfel încât astăzi deținem filiale active în România, Germania, Elveția, Spania, Macedonia, Australia. Iubitori ai istoriei noastre vechi şi din alte țări ale lumii şi-au exprimat recent intenția de a-şi constitui propriile lor filiale. "Dacia Revival International" a fost – şi este în continuare – principalul organizator al Congreselor Internaționale de Dacologie, care au loc în România, unde am ridicat, prin cheltuială proprie, statui şi monumente omagiale dedicate strămoşilor noştri geto-daci. Am acordat burse de studiu unor studenți români, premii şi distincții. Editām revista cu distribuție internațională "DACIA MAGAZIN", avem o stație de televiziune, Dacia TV, la New York (vezi şi www.dacia.tv) şi deținem un foarte frecventat site internet, www.dacia.org. Activitatea filialelor noastre o constituie studiul istoriei noastre vechi pe baza ultimelor cercetări, rezultate şi ipoteze ştiințifice, corelate pluridisciplinar. Această corelare o operează atât cercetători voluntari cât şi consacrați profesional: arheologi, istorici, sociologi, arhitecți, lingvişti, bibliologi, ingineri constructori şi metalurgişti, astronomi şi matematicieni, topografi şi geologi, profesionişti în geodezie, chimie, analiză spectrală şi magnetometrică, doctori şi biologi. Pe scurt: un foarte variat evantai de profesii care pot colabora productiv la reexaminarea fondului de informație absolut necesar validării sau infirmării unor concluzii vechi, de cele mai multe ori net depăşite de actuala informație ştiințifică. Caracterul "pluridisciplinar" al actualei cercetări justifică prezența unor lucrători din profesii diferite, dar care pot contribui revelator la stabilirea adevărului istoric, specialişti nu numai ignorați, dar chiar marginalizați ostentativ de "istoricii tradiționalişti" ai ultimelor două secole din mileniul trecut, care socoteau că domeniul cunoaşterii trecutului este o moşie personală ce le aparține exclusiv iar "biletul de intrare" în acest univers l-ar constitui doar diploma de absolvent al Facultății de Istorie. În această nouă eră a computerului, nu numai informația cursurilor universitare, ci un enorm volum informativ se află, prin internet, la dispoziția oricărui intelectual interesat de acest domeniu. Şi, cum relatarea istoriei României, mai ales a istoriei ei vechi, a fost mutilată şi răstălmăcită nu numai dintr-o ignoranță determinată de complexe de inferioritate dar, cel mai adesea, prin servituți solicitate de caleidoscopul geopolitic, este astăzi o chestiune de demnitate națională prioritară scoaterea de sub obroc a acelor dovezi (şi

ele sunt multe, nu numai arheologice!) care *demonstrează* că strămoşii noştri au fost autohtoni autentici în vatra Europei şi nu nişte nimeni purtați într-acolo de cine ştie ce vânturi şi furtuni ale vremurilor. Cu alte cuvinte: că noi, strănepoți ai pelasgilor danubieni, ai marelui şi respectatului neam al traco-daco-geților, locuim cu îndreptățire în propria noastră casă.

Recent, guvernul României a organizat şi sărbătorit „1900 de ani de la formarea poporului român". De ce este această sărbătoare, de fapt, o ocazie de comemorare tristă?

În întrebare, dumneavoastră preluați o sintagmă care cu siguranță nu vă aparține, ci este expresia nefericitei formulări cu privire la evenimentul pe care guvernul român îşi propusese să-l… omagieze (!!) în acest an: nu "formarea poporului român acum 1900 de ani", căci un po-

por cu o asemenea întindere şi vigoare nu se putea "forma" peste noapte (fie ea şi cea a Evului Mediu!), doar într-o şesime din teritoriul geto-dacic, chiar şi în aceasta dacii rămânând copleşitor majoritari! Ceea ce nişte suspecţi consilieri de moment ai acestui guvern au propus (şi erau cât pe ce să realizeze!), era celebrarea naţională şi, atenţie: internaţională (!), a… invadării unei şesimi din pământul străbunilor noştri de către legionarii lui Traian. Cred că ar fi fost o premieră mondială: un popor care-şi omagiază nu eroii luptători pentru libertatea pământului strămoşesc, ci… invadatorii! Toate filialele societăţii noastre (şi, elocvent, acţiunii noastre i s-au alăturat o serie de alte asociaţii ale iubitorilor adevăratei istorii a României, inclusiv din media scrisă, audiovizuală şi internet) au protestat la nivel prezidenţial, guvernamental, ştiinţific şi de conducere religioasă al ţării; iar al 7-lea Congres Internaţional de Dacologie, care a avut loc la sfârşitul lui iunie în Bucureşti – urmat de o comemorare publică la Orăştie – a fost dedicat eroicei lupte pentru neatârnare conduse de regele dacilor, Decebal. Comemorare, şi nu celebrare! O "celebrare" şi-ar fi dorit fie nişte bărbi academice care au apucat în secolul trecut să-şi ridice piedestale lăudând, sub semnătură proprie, toate perioadele de succesive şi temporare ocupări străine ale pământurilor acestui neam, fie megieşi şi interpuşi interesaţi în străvechea teză că dacii au pierit sub călcâiul latinilor iar vlahii "s-au format" târziu, mai târziu, cam după ce strămoşii acestor megieşi s-au " descălecat"' în ţinuturile carpato-bacano-danubiene!… Parodia tropăirii la Bucureşti, în toamnă, pe capătul Căii Victoriei, a unei trupe de figuranţi invitaţi din Ungaria (!) îmbrăcaţi în platoşe romane – umilitoare bazaconie organizată, incredibil, de actuala direcţie a Muzeului Naţional de Istorie a României (!?) – n-a fost decât un palid şi ridicol icnet de vanitate în numele celor care preferă să se pretindă, slugarnic, urmaşii prostituatelor din coasta celor vreo şapte-opt castrum-uri romane înfipte pentru un secol şi jumătate în fragmentul bogat al Daciei. Romanii imperiali au jefuit, un secol şi jumătate, Dacia, de însemnate bunuri materiale. Unii conaţionali ai noştri, astăzi, ar vrea să continue să o jefuiască şi de istorie!...

Ce este limba română şi în ce măsură păstrează conotaţii dacice în vocabular?

Din nou, întrebarea aduce involuntar ecoul erorilor tradiţionale: limba noastră nu "păstrează conotaţii dacice", ea este – (precum noi suntem urmaşii în linie dreaptă, prin veriga vlahă, ai strămoşilor geto-daci!) – strănepoata vechii limbi, limba gentilică de pe cursul mediu şi inferior al Dunării, vorbită între Carpaţi, Balcani, Dinarici şi Alpi. Se ajunge treptat la concluzia că exista o limbă comună a acestei arii, în neolitic, denumită în vremurile moderne, ba "ariană", ba "indo-germanică" ori, mai recent : "indo-europeană", pe care mai corect ar trebui s-o numim "DANUBIANĂ" (aşa cum propune profesorul Timotei Ursu, consilierul ştiinţific al societăţii "Dacia Revival", al cărui punct de vedere îl preţuiesc şi îl împărtăşesc). Este limba pe care astăzi lingviştii – unanim pe plan internaţional – o consideră idiomul ancestral al "vetrei indoeuropene". După numeroase studii comparative, a devenit tot mai evident că aceste aşa numite (impropriu!) limbi indo-europene nu au o origine asiatică sau nord-pontică, ci sunt derivate centrifugal dintr-o "zonă centrală" situată chiar în mijlocul Europei: o zonă de înfloritoare dezvoltare autohtonă a agriculturii şi creşterii vitelor, un centru de difuzie cu o mare densitate de locuire, care se dovedeşte arheologic a fi cel al cursului mediu şi inferior al Văii Dunării. Pe parcursul a trei-patru milenii, o dată cu extinderea periodică a excesului de populaţie în toate direcţiile cardinale, s-au "desprins" – în etaje diferite de timp! – familii ligvistice. Acestea s-au dezvoltat apoi – prin slăbirea contactului cu vatra, prin autoproces al evoluţiei lingvistice, dar şi prin asimilarea de elemente lexicale ale populaţiilor peste care s-au aşezat – şi au devenit, în timp, cunoscutele grupe ale limbilor "indo-europene": indo-iranice (în Est), greco-anatolice (în Sud), romanice (în Sud-Vest), celtice (în Vest), aglo-germanice (în Nord-Vest), balto-slave (în Nord-Est). Nu trebuie să ne mire că un idiom fundamental, situat în centrul danubian al acestui evantai lingvistic, cum este limba română, (urmaşă, şi ea, a Danubienei iniţiale!) deţine mai toate cuvintele lexicului de bază, ba şi structuri gramaticale, cu corespondente în absolut toate grupele amintite mai sus! Situaţia era atât de frapantă, încât în perioada… tinereţii lingvisticii, când domina ideea unei limbi "indo-europene" importată din Asia, lingviştii români au cedat cosmopolit sugestiei lingviştilor străini (care, de fapt, nu cunoşteau limba romană!) încetăţenindu-se ideea profund eronată că româna este formată dintr-un amalgam de "împrumuturi" din… latină, din limbile slave din Sud, din cele slave de Est, ba şi din… germană, maghiară, turcă şi greaca modernă. Lipsa de informaţie, ca şi "modelul" acceptării mecanice a descendenţei actualilor români din … legiunile romane, a făcut să se ignore sistematic probabilitatea păstrării comune, din Limba Danubiană Centrală, a unui impresionant volum de cuvinte şi structuri lingvistice, atât în limbile astăzi învecinate nouă cât şi în actuala limbă română! Evident, ne referim la limbile din familia indo-europeană. În structura acestora, de la caz la caz, apar şi "conotaţii" ale unor idiomuri şi mai străvechi, ale unor triburi autohtone, pre-neolitice, anterioare dezvoltării explozive a limbii

danubiene. Probabil că aceasta este explicația existenței în română și albaneză (ca și în idiomul danubian geto-dac!) a circa două sute de cuvinte "ilire", care nu se regăsesc în celelalte limbi "indo-europene". În cazul vorbitorilor unei alte grupe de limbă, cum sunt maghiarii ori turcii, precum și bulgarii originari (din familia limbilor fino-ugro-turcice), dincolo de câteva împrumuturi reciproce, firești unei "conviețuiri", este o chestiune de logică elementară că, la imigrarea dovedită a acelor strămoși ai lor – fie în Pannonia, fie în profund tracica Anatolie – au preluat nu numai pășuni, ogoare, păduri, sate, orașe și supuși, ci și cuvinte găsite acolo, în special cele cu caracter "tehnic" denumind realități care nu le aparțineau. Este, de pildă, ridicol să derivăm românescul "oraș" din… maghiarul "varos" (citiți: waroș), de vreme ce vorbitorii de maghiară veche, proveniți din zona stepelor nomadismului, nu aveau acolo orașe; dar aveau, pasămite… cuvântul care să le denumească ?! Spre deosebire de vlahi, care aveau orașe dar, nu-i așa?, așteptau alogenii ca să învețe cum să le spună acelor "îngrămădiri de case"?!… Ei, acest exemplu e doar o picătură din marea de probleme care își reclamă reexaminarea și recalificarea temeinică.

Care a fost influența dacilor în Roma și în Imperiul Roman, pe ce durată s-a extins aceasta, cum s-a manifestat acest lucru în arta romană și unde se mai pot vedea opere din acea epocă?

N-ar trebui să spuneți "influență", ci prezența geto-dacilor la Roma. Istoricii italieni sunt, în cvasi-totalitatea lor, de acord că latinii vechi au fost un trib, se pare bine înarmat militar, dar și cu tradiții agricole certe, care a coborât din zona Dunării, mai exact din sudul Pannoniei, parcurgând cursul Dravei și Savei și "năvălind" peste o lume etruscă, etruscii fiind autohtoni – sau, oricum, anteriori – în mănoasa vale a râului Po. Emigrarea a avut loc prin zona actualului oraș Trieste. Nici măcar n-au avut de parcurs un drum prea lung: priviți harta și veți vedea că, de pe cursurile celor două râuri amintite până în zona Trieste-Goriția, au avut de mers mai puțin decât le-a trebuit oștenilor lui… Dragoș Vodă pentru a "descăleca" pe apa Moldovei!.. Mai lung – de câteva secole! – a fost drumul Dorienilor, pe Morava și Vardar (din actualul Banat până în Macedonia și Tessalia), ca să nu mai vorbim de exodul, mult mai vechi, al Indo-Iranicilor sau cel al Cimerienilor și Hittiților; ba chiar extensia spre Nord-Vest, mai recentă (către sfârșitul neoliticului) a proto-celților, peste izvoarele Dunării. Prin urmare, strămoșii latinilor și ai geto-dacilor s-au aflat inițial în aceeași Vatră Danubiană (amintiți-vă și simbolul "natal" al Romei, celebra Lupoaică Capitolină, totem danubian bine cunoscut!). Așa se și explică acuzata apropiere (și nu "derivare"!) a lexicului și structurii gramaticale între latină și română sau între română și celelalte limbi romanice, ba chiar cele "celtice", "anglo-germanice" și "balto-slave". În timp, (și anume atunci când latinii Romei au început să devină o forță invadatoare și dincolo de pensinsula italică, cu vădite tendințe imperiale), geto-dacii au intrat într-un conflict devenit treptat cvasi-permanent cu "pericolul roman". Dar cei doi verișori, neamuri mai apropiate decât s-ar crede, nu s-au ignorat: au existat o serie de contacte atestate ca atare. Statuile (pe care le-am socotit, din inerție, ale unor "sclavi geți", în fapt: ale unor luptători sau sacerdoți danubieni) sunt mărturii ale acestui contact social, la Roma și în alte colțuri ale Peninsulei; și n-au apărut acolo numai după conflictul lui Decebal cu Traian! Acest conflict a devenit acut mai ales după ocuparea Greciei, a Macedoniei și a "geticelor" Moesii de la sudul Dunării. Dar contactul cultural și economic, dincolo de conflictele uzuale în antichitate, a fost o certitudine, pe care o dovedește inclusiv bogatul inventar monetar roman găsit în Dacia, ca și contrafacerea monedelor romane pe plan local! Probabil că mulți vor trebui să mediteze serios la imaginea – insuflată lor artificial – a "primitivei Dacii", dacă le vom reaminti că cel mai puternic împărat roman, Augustus, a fost la un pas de a se încuscri cu regele dac Cotiso! Trebuie foarte serios examinată ipoteza că așa-numita "Sarmisegetusa Romana" a fost adevarata capitală a geto-dacilor iar construcțiile "romane" de acolo au fost ridicate – inclusiv cu meșteri romani și după planuri "mediteraniene", cum sugerează Dio Cassius! – mult anterior apariției legiunilor lui Traian în Țara Hațegului (probabil că numai într-o astfel de capitală urbană și confortabilă se pregătea împăratul Augustus să-și dea de soție fiica, regetului dac!). Trebuie apoi temeinic examinată ipoteza – bazată pe referințele lui Iordanes, Isidor din Sevilla și ale unui impresionant număr de învățați medievali – aceea că "gotzii"erau, de fapt, de neam getic; ea ar putea să ne conducă la constatarea că dacii, încrengătură a aceluiași neam get, situată cel mai aproape de Imperiul Roman, au avut un important cuvânt de spus nu numai prin implicarea militară a lui Burebista în conflictul politic intern al imperiului, sub Caesar, apoi în formarea unor "cohorte" în… armata romană, în furnizarea de împărați și generali romani de origine danubiană între secolele II – V, dar până și în prăbușirea Romei, datorată… goților! Subiectul însă e prea vast ca să-l putem comprima într-un astfel de răspuns rezumativ.

A existat un scris „dacic"? Se poate încă vedea acesta în ziua de azi? Există vreo continuitate între tăblițele de la Tărtăria și plăcuțele

de plumb de la Sinaia?

"Scrisul dacic" este unul din aspectele cele mai sensibile ale cercetării contemporane. Pe de o parte, deținem dovada "Tăblițelor de la Tărtăria", care s-au dovedit anterioare cu două milenii apariției scrisului în Summer; pe de altă parte, au ieşit la iveală, recent, – grație hărniciei "neprofesionistului" dar îndrăgostitului de istorie inginer Dan Romalo – uimitoarele copii (în plumb) ale "Tăblițelor de la Sinaia". Acestea au fost nu numai tăinuite, dar şi jecmănite barbar vreme de un secol, în beciurile Institutului bucureştean de… Arheologie (!).

Să nu uităm inscripția de trei cuvinte de pe colanul de aur de la Pietroasa – interpretată eronat drept gotică – sau acea aşa-zis illirică din „Necropoli di Komani": ANA OHOHICER, interpretată în mod comic drept un rebus de limbă greacă (vezi Dacii vorbesc - Iordache Moldoveanu p. 15)

Să mai amintim inscripția pelasgă, de 14 propoziții, de la Camina din Lemnos, care aşteaptă în Muzeul din Atena, de mulți ani de zile, să fie interpretată corect; literele ei nu pot fi greceşti, fiindcă neamul ce va rămâne cu acest nume, „grex, gregis" nici nu apăruse încă în Europa pe vremea când a fost scrisă această inscripție în alfabetul geto-pelasgo-trac.

Ce putem spune despre inscripția geto-dacă de la Kiolmen, găsită pe o piatră în anul 1965 şi care stă pripăşită la Preslav, din cauza citirii ei eronate de către bulgarii Beşevlev şi Georgiev!

Inelul de la Ezer, de pe valea Hebruliu, având trei propoziții deosebit de interesante în conținut, scrise în limba daco-getă, nu înțelege de ce filologii români nu îl iau în considerație. Pe când pe inelul de aur de la Celei , Sucidava- Oltenia se scriau rugăciuni în proto-latina priscă (latina arhaică) „Populi romani" era PĂSTOR şi practica o agricultură rudimentală în Latium.

Toate cele menționate mai sus sunt gata să spună foarte multe despre limba pelago-geto-Dacă, limbă căreia i se refuză dreptul de a fi avut un alfabet, deşi primele alfabete au fost create şi promovate de către pelasgo-geto-daci (vezi Iordache Moldovan). Oare chiar trebuie să-l aşteptăm pe italianul Marco Merlini să ne spună că scrisul a apărut prima oară în lume la noi ?

Îmi amintesc că atunci când, la al 39-lea Congres Internațional de la Kalamazoo (Western Michigan University, SUA, 6-9 mai 2004) am spus: "**When no one read, who started to write**", lumea în sală a aplaudat. Când însă le-am vorbit la români, la Bucureşti, despre acelaşi subiect: "**Când nimeni în lume nu citea, la Tărtăria se scria**", ştiințificii de acolo s-au grăbit să mă taxeze drept protoconist!

Să aşezăm între aceste extreme tradiția documentară a existenței unui celebru Kogaion hiperboreic (care s-a dovedit astăzi a fi marele centru al sanctuarelor de la Grădiştea, din Munții Orăştiei, un veritabil unicat mondial recunoscut ca atare de UNESCO!) şi apelarea expresă, de către Iordanes, a existenței unor misterioase "înscrisuri de legi ale Geților" intitulate **Legile Belagine**. Chiar dacă tradiția culturală a Europei antice, centrale şi de Nord, "transmontană" (spre deosebire de tradiția Peri-mediteraneeană!), cultiva "secretul comunicării sacerdotale" şi metodele de învățare memotehnică prin memorizarea unor imnuri – ca în practica cultuală druidică – tot mai multe dovezi se acumulează astăzi pentru identificarea unor forme de scris străvechi, paralele sau anterioare celor tradițional recunoscute: etrusc, sumero-accadian, egiptean, fenician, linear A şi B etc... Forme de scris similare, ca metode de comunicare sau "înregistrare", au apărut spontan şi relativ concomitent, or sunt într-o relație care aşteaptă încă să fie relevată. Aşa, de pildă, există o vizibilă asemănare între "alfabetul Ogham" din Irlanda secolelor VI-VII e.n., "inciziile pe bâtele ciobăneşti" în Carpați, o parte a semnelor de pe tăblițele de la Tărtăria şi extrem de interesantul – şi puțin studiatul! – alfabet clasificat astăzi drept al… "runelor maghiare", în fapt transilvan, utilizat până târziu în Evul Mediu în ținuturile secuieşti, zonă care a fost în antichitate vatra agatarşilor!

Întrebarea dumneavoastră asupra "plăcuțelor daco-gete" îşi găseşte un prim răspuns chiar pe situl www.dacia.org , articole/Rom : „Se fură ca în codru la Institutul de Arheologie ?". Vă pot spune că în anul 1875, cu ocazia construcției castelului Peleş din Poina Văcăria, Sinaia, s-a descoperit un tezaur de aur compus din mai multe tablete de aur scrise în relief şi alte obiecte de aur. Din ignoranță (sau din...?), tezaurul a fost cedat de guvernul procarlist Lascăr Catargiu, lui Carol I. Acesta, în mare taină , decide să topească aurul şi, cu banii obținuți, să continue ridicarea castelului. S-au efectuat însă nişte copii în plumb la o fabrică de cuie din Sinaia. Am înțeles că unele copii au ajuns la profesorul Niculescu-Plopşor. În 1978, a fost trimis la Muzeul Mânăstirii din Sinaia cercetătorul ştiințific M.Dogaru de la Institutul de Studii istorice şi Politice care se pare că a luat de acolo două tăblițe conținând această scriere dacică. Ce a făcut el cu ele nu am aflat. În salutara lucrare a lui Dan Romalo, "Cronică apocrifă pe plăci de plumb", premiată de Societatea "Dacia Revival", vedem fotografiate şi publicate, împreună cu o încercare de descifrare, aceste uimitoare "plăcuțe de plumb", tăinuite atât de suspect în beciurile Institutului de Arheologie din Bucureşti şi taxate (de incapacitatea sau de frustrarea unor cercetători care îşi văd amenințate mai vechile lor teorii!) drept… falsuri. Cele 79 de extraordinare "falsuri" sunt, în realitate, copiile în plumb, foarte îngrijit

realizate, după originale care – ne asigură inginerul Romalo – nu puteau fi decât din aur, cu o tehnologie pe cât de originală, pe atât de dificilă, reclamând un înalt nivel de pricepere meșteșugărească. (Am reprodus fotografiile acestora, cu acordul autorului cărții, pe site-ul www.dacia.org unde le pot consulta toți utilizatorii de computer). Faptul că originalele – de aur?! – au dispărut, probabil topite, este regretabil; dar există copiile elocvente ale acestor înscrisuri în care, rețineți: numele lui Burebista este pomenit vizibil de 37 de ori, al dacilor de 22 ori, al lui Decebal de 21 de ori, al Sarmisegetusei de 31 de ori, al lui Zalmoxis de 8 ori. Aș dori să menționez și lucrarea lui Iordache Moldoveanu „Dacii vorbesc"(anul 2000, editura Semne) unde, la paginile136–137, sunt redate două dintre aceste tăblițe împreună cu o descifrare a lor.

Nu vi se pare doar și numai acesta un argument zdrobitor pentru care aceste tăblițe, redactate în trei alfabete diferite, ar fi trebuit să devină un obiectiv de cercetare primordial, nu numai pentru diferiți cutezători individuali, ci pentru un puternic colectiv pluridisciplinar, organizat și finanțat de însăși Academia Română?! Ei bine, după ce doi "academici" – asupra cărora planează bănuiala că au fost părtași la condamnabila tăinuire în beciuri a acestei comori! – au declarat bâlbâit într-o emisiune tv. cum că ei le consideră (fără niciun temei!) falsuri, iată că au trecut trei ani de la publicarea fotografiilor referențiale de către Dan Romalo fără ca forumul științific, finanțat din bugetul național, să fi imaginat un astfel de colectiv de cercetare colectivă și exhaustivă; iar Muzeul Național de Istorie a României își cheltuiește fondurile în transportul, cazarea și hrănirea unor "invitați din… Europa" costumați în armuri legionare romane și chemați să mărșăluiască în inima capitalei românilor pentru a le "reaminti" că – în lipsă de documente elocvente! – ei nu sunt nimic altceva decât, cel mult, copii din flori ai centurionilor abătuți cândva pe aceste meleaguri!… Referitor la conecția Daciei cu textele vedice, cu posibila conecție între lumea tracilor și Asia, precum și cu "Auraicept ma N-Eces", opera în limba gaelică a învățatului irlandez Longarad, din secolul al VII-lea al erei noastre și redactată într-o variantă a alfabetului Ogham, pentru a nu lungi excesiv acest interviu, vă propun să le socotim subiecte ale unor discuții ulterioare. Cu atât mai mult cu cât zilnic apar noi descoperiri, dovezi materiale sau ipoteze plauzibile, justificate științific. Când, pe baza unui fond de informații disponibile atunci, am scris – în urma cu un deceniu și jumătate – cartea "Noi nu suntem urmașii Romei!" am totalizat, argumentând, o concluzie inițiată de Nicolae Densusianu, de Nicolae Miulescu, parțial de Hasdeu, ba chiar intuită corect de Petru Maior și de o serie de alți cercetători. În acest deceniu și jumătate care s-a scurs de atunci, principiul enunțat în însuși titlul volumului nu s-a modificat; dar o serie de date de referință s-au completat, s-au modificat, or s-au impus preponderent. Ne aflăm în fața unui câmp științific abia deștelenit care, cum spuneam, devine teritoriul unor complexe colective de cercetare inter și pluridisciplinare, nu numai al unor intuiții individuale. Pas cu pas, răspunsurile apar etalate pe internet și sunt identificabile prin porțile Google, Vikipedia sau cele peste 1000 site-uri cu profil de istorie. Între acestea se află și site-ul Societății "Dacia Revival International": www.dacia.org deschis atât pentru informare cât și pentru comentariile celor care îl frecventează. Nu posed "răspunsuri" suplimentare, iar preocupările mele de bază (de doctor, de director de policlinică, de președinte al Societății Medicilor Români de la New York și, nu în ultimul rând, de președinte activ al "Daciei Revival") nu îmi îngăduie, ca timp material, să port îndelungi discuții individuale, chiar dacă apreciez în mod deosebit interesul pentru istorie al unor semeni ai mei. Le recomand frecventarea site-ului și abonarea la revista noastră "DACIA MAGAZIN". Și, pentru că suntem la început de nou an, îl doresc tuturor plin de bucurie și, mai ales, aducător de adevăr. Să nu uităm apoi că 2007 este și anul celui de al VIII-lea Congres Internațional de Dacologie dedicat, apelativ de astă dată, anticei regine a massageților nord-pontici, Tomyris; ca de obicei însă, congresul va fi prilejul anual de etalare a celor mai noi ipoteze și dovezi dedicate efortului de descifrare a mult prea multelor "taine" ale trecutului nostru!… Sperăm că cele două importante organisme care și-au exprimat interesul de a sprijini acest congres – Departamentul Românilor de Pretutindeni din Ministerul Afacerilor Externe ale României și Academia Oamenilor de Știință din România – să își materializeze în fapt această intenție.

ANUNȚ

Al 8-lea Congres International de Dacologie „Tomiris 2007“

20–21 Iulie, 2007

Dacia Revival International Society
21-26 Broadway, New York, NY 11106, U.S.A.
Phone: (718) 932- 1700 or 031 810 6172; FAX: (718) 728- 7635;
E- mail: **mail@dacia.org, tomiris2007@gmail.com** Website: http://www.dacia.org/2007

Doamnelor şi domnilor,

«DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY» are deosebita onoare de a vă invita să participați cu lucrări științifice la cea de-a 8-a ediție a Congresului Internațional de Dacologie «Tomiris 2007», ce va avea loc în zilele de 20–21 iulie 2007 la Centrul Cultural al MAI din Bucureşti, strada Mihai Voda, nr. 17.

Aşa cum v-am obişnuit din anii trecuți, sesiunile şi programele asociate Congresului vor acoperi multiple aspecte ale istoriei Daciei. Aceste multe şi variate oportunități de schimb intelectual vor marca stadiul actual al tineri un forum de a-şi prezenta lucrările.

Programul științific al Congresului include următoarele secțiuni:

– Personalitatea şi simbolismul legendarei regine massagete Tomiris.
Moderator: Napoleon Săvescu şi Timotei Ursu

2 – **Alte aspecte ale istoriei Daciei.**
Moderator: G. D. Iscru

3 – **Cultura şi civilizaţia dacică reflectată în mitologie, credinţe, tradiţii, folclor, medicină, literatură şi artă.**
Moderator: Viorica Enachiuc

Se aşteaptă participarea oamenilor de ştiinţă din Bulgaria, Canada, Elveţia, Germania, Italia, Israel, Macedonia, Serbia, Slovacia, Rusia, SUA şi alte ţări.
Limbile în care se vor desfăşura lucrările congresului sunt româna şi engleza.

DATE IMPORTANTE:
Termenul limită pentru trimiterea rezumatelor lucrărilor: 15 Mai 2007
Anunţarea lucrărilor acceptate: 1 iulie 2007

Foarte important: Termenul limită pentru primirea lucrărilor acceptate, în varianta completă, la Fundaţie este 15 Iulie 2007. Numai lucrările primite până la această dată vor putea fi prezentate la Congres, fără nicio excepţie! Mulţumim pentru înţelegerea dumneavoastră.
Vizitaţi ***www.dacia.org*** *pentru noutăţi, schimbări şi adăugiri.*
Aşteptăm confirmarea participării dumneavoastră, împreună cu un rezumat al prezentării pe care doriţi să o susţineţi la Congres, care să nu depăşească 2 pagini (font Times New Roman, preferabil cu diacritice) în format electronic pe adresa: **tomiris2007@gmail.com** sau **mail@dacia.org**, sau sub formă de CD/dischetă/material dactilografiat prin poştă, pe adresa:

Dacia Revival International
Attn. Andrei Banica
Str. Orzari nr. 15,
Bucureşti, cod 021551

Telefon : +40 726 113 151
+40 21 315 7282
Fax: +40 21 321 5354

Rezumatul prezentării trebuie să se conformeze regulilor stabilite de către organizatori:

1. Lucrările trimise trebuie să fie în esenţă noi şi nepublicate.

2. Trebuie completat un „Formular de participare“ (pe care îl găsiţi la **http://www.dacia.org/2007**) şi trimis împreună cu rezumatul prezentării. Vă rugăm să includeţi următoarele informaţii: numele autorului, instituţia cu care este afiliat, adresa completă, numărul de telefon/ fax, e-mail.

3. Rezumatul trebuie să fie dactilografiat conform indicaţiilor din Ghid, nu trebuie să conţină mai mult de 300 de cuvinte, şi trebuie să indice clar conţinutul tezei, metodologia şi concluziile.

4. Rezumatul prezentării (în două copii dacă este dactilografiată pe hârtie), via poştă, e-mail sau pe dischete/ CD trebuie să fie trimis până pe **15 mai 2007.**

Lucrările prezentate la congres pot ocupa un spaţiu de 10–15 pagini, pentru publicare, însă citirea lor nu trebuie să depăşească 20 de minute. Moderatorul secţiunii va limita timpul de prezentare la strict cele 20 de minute.

NOTA: Trimiterea rezumatului va fi considerată ca un angajament din partea autorului acestuia de a participa la Congres, în cazul în care lucrarea va fi acceptată de către comisia ştiinţifică.

Dacă aveţi nelămuriri cu privire la cel de al 8-lea Congres Internaţional de Dacologie „TOMIRIS 2007“ vă rugam sa ne contactaţi, fie direct fie via e-mail.

Vom fi onoraţi să vă avem alături de noi la acest Congres şi să împărtăşim cu dumneavoastră impresiile şi concluziile academice care îl vor urma
Cu stimă,

Directorul comitetului de organizare,
Andrei Bănică

Teoria încercuirii și asedierii Munților Orăștiei

(Partea a treia)

Dan OLTEAN
Vladimir BRILINSKY

Fortificațiile de la Boșorod-Vâlcele

1) Fortificațiile descoperite în anii 2005 şi 2006

În ultimii ani am avut posibilitatea de a descoperi în Munții Orăştiei noi fortificații dacice şi romane. Mai întâi, în timpul excursiilor pe care le-am făcut în munții de mare altitudine din sudul Sarmizegetusei, au ieşit la iveală zidurile de piatră de pe Culmea Şureanu şi şanțurile, împreună cu valurile, de la Dealul Negru. Primele aveau menirea de a bloca accesul romanilor, cantonați în castrul de maximă altitudine, spre capitala Daciei. Romanii de la Vârful lui Pătru trebuiau să treacă pe lângă prăpastia de la Curmătura Şureanu. Acolo i-au aşteptat dacii, barându-le calea prin intermediul a două ziduri de piatră aşezate perpendicular pe calea de atac. Aproape pe acelaşi traseu urcă sau coboară şi astăzi povârnişul Curmăturii Şureanu turiştii ori ciobanii cu turmele lor.

La Dealul Negru, în acelaşi peisaj muntos, au apărut, aşa cum era şi firesc, valuri şi şanțuri aşezate pe acest uriaş stei de piatră care barează accesul spre Sarmizegetusa. Dealul Negru este şi mai greu de traversat decât Curmătura Şureanu. Are, de o parte, abrupta vale a Cugirului, iar de cealaltă parte prăpastia ce se cască deasupra izvoarelor Streiului. Romanii nu au trecut de acest uriaş baraj natural pe care dacii l-au fortificat atât pe flancuri, cât şi în partea frontală. Romanii din cele patru castre de la Comărnicel – munte situat dincolo de culmea de ape a Cugirului şi Streiului – nu au trecut de Dealul Negru. Dovadă este absența oricărui castru în munții dintre Sarmizegetusa Regia şi Dealul Negru.

O dată cu descoperirea acestor fortificații, oarecum atipice, devenea din ce în ce mai clar că teza „atacului surpriză” emisă de C. Daicoviciu, H. Daicoviciu şi, mai ales, de I. Glodariu trebuie revizuită. Aceştia postulau, fără să efectueze periegheze serioase în munții de la sudul Sarmizegetusei, că dacii au fost surprinşi în primul război (101–102) de un atac fulger purtat de generalul maur Lusius Quietus, dinspre Oltenia, asupra capitalei lui Decebalus. Această teorie se baza, în esență, pe două tipuri de argumente: în primul rând pe inexistența oricărei fortificații dacice pe acest front şi, în al doilea rând, pe situarea la Comărnicel a celui mai impresionant (la acea dată) complex de castre romane din întreg spațiul Munților Orăştiei.

Teoria atacului surpriză, prin cele două componente ale sale, şi-a dovedit neviabilitatea în momentul descoperirii zidurilor de la Curmătura Şureanu şi a valurilor cu şanț de la Dealul Negru. Urma să mai dovedim că şi în alte locuri de pe teritoriul Munților Orăştiei romanii au atacat cu trupe tot atât de numeroase ca la Comărnicel-Dealul Negru. Ocazia a venit o dată cu descoperirea castrului de la Chitid, de pe Valea Luncanilor (numită şi Valea Boşorodului). Apărea, iată, încă un castru important pe frontul nordic, dinspre Valea Mureşului, alături de cel de la Orăştioara de Sus. Această descoperire anula cu totul teoria atacului surpriză lansată de istoricii clujeni acum mai bine de trei decenii. Era clar că romanii au atacat Munții Orăştiei din sud, dovadă fiind castrele de la Vârful lui Pătru şi Jigorul Mare, situate pe primul aliniament. În al doilea aliniament, pe frontul sudic, era concentrarea de trupe de la Comărnicel, unde găsim nu mai puțin de patru castre.

Pe frontul nordic, romanii au atacat cu trupele de la Orăştioara de Sus şi Chitid, iar pe frontul vestic, dinspre Țara Hațegului, au fost masate trupe importante în cele 4–5 castre de la Pui. Aceiaşi romani din Valea Streiului, ale căror castre au fost distruse fie de apele râului, fie de lucrările agricole, au urcat spre Ponorici unde avem pe teren, bine conturate, patru castre (situate în fața fortificației dacice).

Ultima dovadă despre atacul concentric executat de romani asupra Munților Orăştiei este valul cu dublu şanț din Poiana Omului. Despre această fortificație dacică inedită am publicat în numărul precedent din Dacia Magazin. Fortificația este una atipică deoarece, spre deosebire de toate valurile dacice din Munții Orăştiei, are nu un singur şanț

îndreptat către duşman, ci două. Practic, dacii au excavat pământul dintr-o parte şi din alta a valului, săpând două şanţuri. Explicaţia rezidă în faptul că la Poiana Omului se intersectează frontul vestic (cel dinspre Ţara Haţegului), cu cel sudic (cu direcţia de atac dinspre Chitid-Orăştioara de Sus). Aici, dacii trebuiau să oprească cele două coloane romane care, deplasându-se pe plai, puteau să ajungă la Sarmizegetusa Regia. Fortificaţia a fost ridicată în grabă. Acest fapt este dovedit prin neutilizarea pietrei locale la construcţia valului.

În vara anului 102, frontul sudic, cel despre care istoricii clujeni afirmau că a fost cel mai slab, rezista. Romanii nu au trecut de Dealul Negru. În schimb, au fost cucerite fortificaţiile dacice de la Ponorici precum şi cetăţile de la Costeşti şi Blidaru. Cele două coloane (din vest şi din nord) se apropiau primejdios de Sarmizegetusa Regia. În aceste condiţii, dacii au încercat o ultimă rezistenţă la Poiana Omului, ridicând în grabă o fortificaţie în lungime de 950 metri, menită a stopa cele două coloane romane.

Toate aceste fortificaţii nou descoperite demonstrează că romanii au încercuit Munţii Orăştiei şi că au atacat Sarmizegetusa Regia atât din direcţia sudică, dinspre Comărnicel, cât şi din direcţia vestică: Pui-Ponorici ori din direcţia nordică: Chitid-Orăştioara de Sus-Târsa. Teza „atacului surpriză” întreprins de generalul maur Lusius Quietus nu mai are nicio valabilitate istorică.

2. Fortificaţiile de la Boşorod-Vâlcele, reutilizate în secolele 19–20

Scopul acestui articol este acela de a evidenţia – pentru publicul larg interesat de istorie şi de arta militară – că pe frontul nordic se afla cel mai mare complex de fortificaţii romane din Munţii Orăştiei. Tot ce vom descrie în acest articol poartă semnul ineditului. Fortificaţiile de la Boşorod-Vâlcele nu apar semnalate în literatura de specialitate nici în secolul 19, dar nici în secolul 20. Nu le-au identificat nici istoricii unguri, dar nici echipele lui C. Daicoviciu. Deşi se află la doar 2 kilometri N–V de comuna Boşorod şi la circa 3 kilometri N–E de satul Vâlcele, în locul numit de localnici Rarişte, niciun arheolog nu şi-a purtat paşii pe acest deal. Terenul pe care se află fortificaţiile romane aparţine de drept localnicilor din satul Vâlcele, fiind chiar la limita dintre comunele Boşorod şi Bretea Română.

Localnicii susţin că în acest loc, înainte de colectivizare, erau grădini unde locuitorii din satul Vâlcele cultivau porumb şi cartofi. Fiind aproape singura suprafaţă relativ dreaptă, sătenii din Vâlcele au profitat de situaţie şi au arat terenul. Cei mai bătrâni locuitori din Vâlcele afirmă că acele grădini erau închise cu garduri de spini pentru a opri animalele sălbatice să distrugă culturile. Facem

Castru patrulater la Boşorod

toate aceste precizări pentru a nu se confunda grădinile dezafectate de comunişti în anii 1950 cu vechile fortificaţii romane. Urmele terenului arat se văd şi astăzi, deşi actualmente întreaga suprafaţă este transformată în păşune. Acele urme ale arăturilor se găsesc chiar în interiorul castrului patrulater. O parte din valurile şi din şanţurile antice au fost distruse parţial, prin nivelare, de aceste lucrări.

În Munţii Orăştiei, această situaţie nu ar fi singura în care taberele romane vor fi reutilizate de către locuitorii cătunelor de munte. De exemplu, în castrul de Târsa, sătenii din Luncani au ţinut mai multe decenii la rând una dintre cele mai vestite nedei din Munţii Orăştiei. Tot în acest castru, datorită suprafeţei aproape plane pe care este aşezat, a fost ridicată biserica satului iar lângă castru, şcoala din Târsa. O situaţie similară întâlnim şi în castrul de la Jigorul Mare sau în cel de la Vârful lui Pătru. În ambele castre, până prin 1948 erau ţinute nedei unde se întâlneau ciobanii şi locuitorii satelor din împrejurimi. Prin urmare, faptul că fortificaţiile romane de la Boşorod-Vâlcele au fost refolosite şi că pe valurile de pământ localnicii au ridicat garduri de spini ori că în interiorul acestora sătenii au arat nu ar trebui să ne surprindă peste măsură.

3. Fortificaţiile de la Boşorod-Vâlcele. Descriere

Încă din momentul identificării lor pe teren – toamna anului 2006, într-o duminică ploioasă – am fost surprinşi de dimensiunea valurilor şi a şanţurilor descoperite aici. A fost nevoie să venim în punctul Rarişte de mai multe ori pentru a măsura fortificaţiile şi pentru a verifica dacă în zonă se mai află alte valuri sau şanţuri antice. Din octombrie 2006 şi până acum am bătut cu pasul toate dealurile de pe teritoriul comunei Boşorod şi majoritatea dealurilor care aparţin comunei Bretea Română.

Nu am mai identificat alte fortificaţii de acest tip în zonă, dar din convorbirile cu localnicii am constatat că încă este vie în memoria colectivă amintirea „Drumului lui Traian". Atât bătrânii din Chitid, cât şi cei din Vâlcele, Vâlcelele Bune şi Gânţaga ştiu locuri pe care le identifică sub denumirea de „Drumului lui Traian". Cu adevărat, pe teritoriul acestor sate trecea, în urmă cu 1900 de ani, drumul imperial ce lega Ulpia Traiana de Aque, drum figurat pe mai toate hărţile antice păstrate până astăzi.

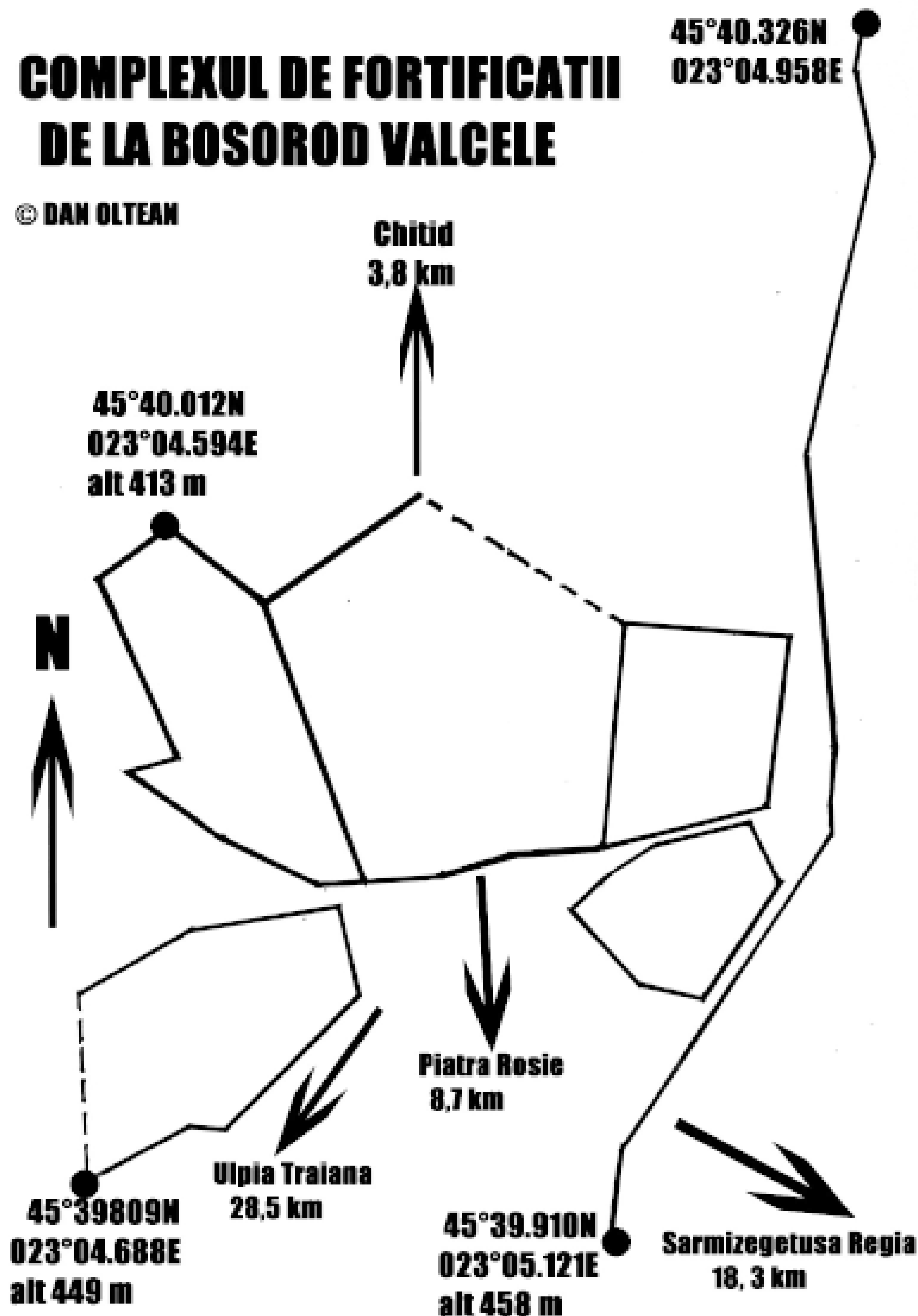
Înainte de a construi aceste drumuri şi oraşe, romanii au luptat pe viaţă şi pe moarte cu dacii conduşi de regele Decebalus. Împotriva celor afirmate de istorici ca C. Daicoviciu, H. Daicoviciu şi I. Glodariu, romanii nu şi-au masat principalele trupe pe frontul sudic, ci pe cel nordic, situat dinspre Valea Mureşului. Ca lungime, fortificaţiile din punctul Rarişte au în total 2811 metri, fiind superioare celor de la Comărnicel în ceea ce priveşte mărimea. Cele patru castre de la Comărnicel însumează doar 2730 metri.

Să vedem, foarte pe scurt, din ce elemente sunt alcătuite fortificaţiile de la Boşorod-Vâlcele. Există mai întâi un val de pământ cu o înălţime de circa 50–60 centimetri, lung de 842 metri. Acest val este lipsit de omniprezentul şanţ de apărare, întrucât este construit chiar în buza văii. Dincolo de acesta, avem panta abruptă a Văii Luncanilor iar în direcţia opusă, cea a fortificaţiilor, terenul este aproape plan. În atare condiţii, panta dealului suplineşte şanţul. Orientarea valului este în general N–S. Cei 842 metri ai valului cuprind exact terenul cel mai uşor accesibil dinspre Valea Luncanilor către dealul numit Rarişte. În partea nordică, acolo unde se termină valul, avem o prăpastie iar în partea sudică, în capătul valului, există un teren foarte accidentat.

Valul a fost construit pentru a apăra cele trei fortificaţii romane de un atac al dacilor din partea estică, dinspre cetăţile Blidaru şi Costeşti. La vest de acest val de pământ, se află trei fortificaţii cu forme diferite. Mai întâi avem o fortificaţie de formă patrulateră şi apoi alte două fortificaţii poligonale. Deşi terenul este relativ drept în partea estică a dealului Rarişte, în partea vestică dealul este uşor înclinat către un pârâiaş. Din acest motiv, valurile de pământ şi şanţurile de pe partea vestică şi sudică au fost afectate în bună măsură de alunecările de teren. În antichitate, probabil că fortificaţia patrulateră avea o formă regulată. Astăzi, doar latura sudică şi estică nu sunt afectate de alunecările de teren. Latura estică are dimensiunea de 110 metri iar cea sudică de 400 metri. În interiorul acestei fortificaţii de tip castru s-au executat lucrări agricole de către locuitorii din Vâlcele. Colţurile fortificaţiei sunt rotunjite şi sunt foarte vizibile ca la toate celelalte castre din Munţii Orăştiei. Ca şi la Târsa ori la Chitid, porţile nu pot fi identificate, întrucât valul castrului nu prezintă nicio întrerupere. Probabil era folosită o poartă din lemn care se rabata peste şanţ.

În acest castru de dimensiuni impresionante se află trasate alte două şanţuri paralele cu laturile lăţimii. Ele nu sunt însoţite de obişnuitul val. Din acest motiv nu ştim dacă respectivele elemente sunt antice ori ele au fost executate de localnici în urmă cu câteva decenii. În cazul în care aceste şanţuri sunt antice, localnicii nu au făcut decât să le astupe, aruncând pământul din val înapoi în şanţ. Aceasta ar fi explicaţia pentru care valul lipseşte iar şanţurile sunt mult mai mici în comparaţie cu cele exterioare.

În partea sudică a acestui castru se află două fortificaţii de dimensiuni ceva mai mici şi de formă poligonală. Ambele fortificaţii prezintă acelaşi tip de val şi de şanţ, ca la castrul învecinat, având acelaşi număr de laturi: 7. Singura deosebire marcantă dintre fortificaţia estică şi cea vestică este aceea că ultima a fost afectată de alunecările de teren. Una dintre laturile acestei circumvalaţiuni a fost distrusă total. Ca şi la castru, şi aici este vorba tot de latura vestică. Lungimea totală

COMPLEXUL DE FORTIFICATII
DE LA BOSOROD VALCELE
© DAN OLTEAN
45°40.326N
023°04.958E
Chitid
3,8 km
45°40.012N
023°04.594E
alt 413 m
N
Piatra Rosie
8,7 km
Ulpia Traiana
28,5 km
45°39809N
023°04.688E
alt 449 m
45°39.910N
023°05.121E
alt 458 m
Sarmizegetusa Regia
18, 3 km

a laturilor fortificației estice este de 369 metri iar a celei vestice este de 580 metri. În total, adunând dimensiunile tuturor fortificațiilor din punctul numit Rarişte, obținem cifra de 2811 metri.

4. Fortificația de la Boşorod-Vâlcele. Elemente de strategie

Ca loc pentru amplasare, romanii au ales pentru fortificațiile de la Boşorod-Vâlcele unul dintre cele mai strategice puncte de pe frontul nordic. Cele trei fortificații se află pe cumpăna de ape ce separă Valea Streiului de Valea Luncanilor. Dinspre nord, trupele cantonate în aceste castre erau flancate de soldații din castrul de la Chitid, care se află la doar 3,8 kilometri distanță, pe aceeaşi cumpănă de ape. Din direcția sudică, trupele de la Boşorod-Vâlcele nu puteau fi atacate deoarece între primele povârnişuri dinspre Urşici (ramura nord-vestică a Munților Şureanu) şi dealul Rarişte există o vale foarte adâncă.

Cât priveşte direcția vestică, ea era cea din care au venit trupele romane. Din această zonă veneau în permanență provizii. Acest traseu trecea pe la Subcetate, apoi pe la Hațeg şi se îndrepta către Ulpia Traiana, apoi spre Tapae şi, mai departe, către Tibiscum şi Drobeta. Direcția de atac a trupelor de la Boşorod-Vâlcele era cea sud-estică, adică spre cetățile de la Costeşti, Blidaru sau poate chiar Piatra Roşie. Cetatea de la Costeşti şi cea de la Blidaru se aflau dincolo de Valea Luncanilor iar cetatea de la Piatra Roşie chiar în capătul său. Valul de pământ lung de 842 metri poate fi zărit cu uşurință de pe celălalt versant al văii. El avea, pe lângă rolul de a bara un eventual atac al dacilor de peste vale, şi o funcție psihologică majoră. Fiind ridicat în scurt timp, valul spunea implicit ceva dacilor despre uriaşul potențial constructiv al armatei romane, constituind un factor de descurajare.

Întrucât nu găsim urmele altor castre de mărime şi de formă asemănătoare în munții din sud, noi considerăm că la Boşorod-Vâlcele era comandamentul trupelor de pe frontul nordic. Frontul de atac spre cetățile dacice fiind foarte scurt, nu mai era nevoie ca romanii să-şi ridice alte castre. Situate la doar 8,7 kilometri față de cetatea de la Piatra Roşie, la circa 4 kilometri în linie dreaptă față de cetatea de la Costeşti şi la circa 5,5 kilometri față de cetatea Blidaru, trupele de la Boşorod-Vâlcele au putut ataca oricare din aceste cetăți importante ale dacilor. În timp ce soldații cantonați la Chitid au înaintat spre Sarmizegetusa – dovadă fiind castrul de dimensiuni asemănătoare de la Târsa – romanii şi auxiliarii de la Boşorod-Vâlcele rămân, probabil, pe loc asigurând apărarea pe flancuri sau, dimpotrivă, înaintează şi ei până la Sub Cununi, în inima Munților Orăştiei.

Deoarece la Sub Cununi nu am descoperit niciun castru până acum, din păcate nu putem susține cu tărie această ultimă ipoteză. Tot ce s-a descoperit acolo au fost doar două

Val de pământ exterior castrelor, orientat spre cetățile Costeşti şi Blidaru

altare ridicate de guvernatorii Daciei în cinstea unor victorii repurtate contra dacilor liberi, un tezaur monetar roman şi mai multe cărămizi. Nici urmă de castru roman la Sub Cununi, deşi istoricii postulează, fără dovezi pertinente, că acolo ar fi anticul Ranisstorum (tabăra în care Traian ar fi arătat armatei sale capul tăiat al lui Decebelus).

5. Importanța frontului nordic

Prin frontul nordic înțelegem amplasamentul trupelor romane din partea nordică a Munților Orăştiei, trupe care au atacat în direcția sudică. În urma ultimelor descoperiri ale castrului de la Chitid şi ale castrelor de la Boşorod-Vâlcele, reiese cu prisosință că majoritatea trupelor romane de atac au fost cantonate în nordul Munților Orăştiei şi nu în sudul lor, aşa cum credea C. Daicoviciu şi discipolii săi.

Însumând dimensiunile castrelor de la Orăştioara de Sus, Chitid şi Boşorod-Vâlcele, vom avea în față importanța pe care au acordat-o romanii acestui front. Dimensiunile castrului de la Orăştioara de Sus (astăzi distrus în totalitate de apele râului Orăştie), măsurate în anul 1844, erau de 350 x 133 metri. Castrul de la Chitid are şi el o mărime asemănătoare: 350 x 90 metri iar complexul de fortificații de la Boşorod-Vâlcele are 2811 metri. În total, pe frontul nordic, romanii au construit valuri şi şanțuri lungi de 4657 metri.

Altitudinea medie la care se găsesc toate aceste fortificații este de 360 metri. La această altitudine se putea ierna. Este cât se poate de plauzibil că romanii au iernat în 101–102 la Orăştioara de Sus, Chitid şi Boşorod-Vâlcele în scopul de a bara accesul dacilor din Munții Orăştiei spre Câmpia Mureşului pentru a se aproviziona.

Frontul sudic, cel dinspre Valea Jiului, în punctul de concentrare de trupe de la Comărnicel, unde s-au întâlnit toate trupele de pe acest front, are doar 2730 metri de fortificații. Altitudinea medie la care sunt amplasate castrele de la Comărnicel este de 1840 metri. Este mai mult decât evident că atacul din această direcție putea fi purtat cel mult în lunile iulie şi august.

Romanii, în schimb, au acordat un interes foarte mare frontului vestic, direcției de atac care pornea din Țara Hațegului. Trupele romane, după ce au urcat de la Pui pe principalele plaiuri, au ajuns în fața celei mai mari fortificații dacice din Munții Orăştiei. În fața zidurilor de piatră de la Ponorici, romanii au ridicat două castre patrulatere, foarte vizibile şi astăzi. Unul are dimensiunile de 400 x 330 metri iar celălalt de 580 x 450 metri. Primul castru se află pe Colina Cornățel iar al doilea pe Dealul Măguliciului. În apropierea acestui din urmă castru sunt două fortificații poligonale cu circumferința de 850 metri şi 350 metri, amplasate pe Dealul Robului, respectiv pe Dealul Feței. Altitudinea medie a fortificațiilor

Vedere generală: 1 -castrul poligonal de est; 2 -castrul patrulater; 3- val de pământ

romane din fața zidului dacic de la Ponorici este de 967 metri. Acest front de atac putea fi utilizat de primăvara până toamna. Este puțin probabil ca romanii să fi iernat în aceste castre, atât din cauza altitudinii, cât şi datorită lipsei de apă potabilă. Însumând lungimea zidurilor de piatră ale castrelor romane din fața Ponoriciului rezultă cifra de 4720 metri.

Devine acum din ce în ce mai clar că romanii au ridicat pe toate cele trei fronturi din Munții Orăştiei castre asemănătoare ca formă. Pe frontul sudic, la Comărnicel, avem trei castre patrulatere şi unul poligonal. Pe frontul vestic există două castre patrulatere, însă ridicate din piatră, şi două alte castre poligonale, iar pe frontul nordic există în momentul de față, evidențiate grație descoperirilor din anii 2005-2006, nu mai puțin de trei castre patrulatere şi două poligonale. La Comărnicel, fortificația poligonală, cea mai apropiată de Dealul Negru, are 8 laturi, iar la Boşorod-Vâlcele, cele două fortificații poligonale, au fiecare câte 7 laturi.

În urma tuturor acestor noi descoperiri şi a reevaluării situației de la fața locului, reiese cât se poate de clar că armata romană a avut efective egale pe frontul de nord şi pe cel de vest şi mult mai puține pe frontul sudic.

Pe toate cele trei fronturi, armata romană a avut, alături de legionari, şi trupe auxiliare. Singura explicație a prezenței celor cinci circumvalațiuni de pe cele trei fronturi este legată de trupele auxiliare. În vreme ce legionarii erau cantonați în cele opt castre patrulatere de la Comărnicel (3), Ponorici (2), Orăştioara de Sus (1), Chitid, (1), Boşorod-Vâlcele (1), trupele auxiliare formate din călăreți, prăştiaşi, sulițaşi, etc., erau cantonate în cinci fortificații de formă poligonală. Până în momentul de față există două asemenea fortificații la Ponorici, alte două la Boşorod-Vâlcele şi o singură asemenea circumvalațiune, cea mai mare dintre toate, la Comărnicel.

6. Fortificațiile de la Boşorod-Vâlcele şi începutul celui de-al doilea război daco-roman

Singurele informații despre războaiele dintre daci şi romani, purtate mai ales pe teritoriul Munților Orăştiei, le avem din „Istoria romană" a lui Dio Cassius şi din scenele Columnei de la Roma. În cazul fortificațiilor de la Boşorod-Vâlcele, descoperirile de pe teren se corelează cu datele din cartea lui Dio Cassius şi cu cele de pe Columnă.

Mai întâi este de precizat că singura tabără romană din Munții Orăştiei unde invadatorii ridică valuri de pământ situate în fața castrului patrulater este cea de la Boşorod-Vâlcele. Pe Columnă, în scena 94, este prezentată o tabără romană aidoma celei de la Boşorod-Vâlcele unde, în fața castrelor, avem valuri de apărare. Cu un atac al dacilor asupra castrelor romane, străjuite de valuri de pământ,

Scenă de pe columnă reprezentând atacul dacilor asupra unui castru roman, moment al declanşării celui de-al doilea război. 1- val de apărare romanamplasat în fața unui castru 2- laterala unui castru roman

începe de fapt cel de-al doilea război cu romanii, potrivit scenelor de pe Columnă.

Pe cine atacă, de fapt, dacii lui Decebalus? Lămuriri la această întrebare – pe lângă cele extrase din scenele Columnei – ni le oferă chiar Dio Cassius. Acesta spune că, după pacea din 102, romanii au lăsat trupe în ținutul dacilor, trupe comandate chiar de generalul Longinus. Traian „...după ce a lăsat o legiune la Sarmizegetusa, după ce presară garnizoane în tot ținutul, se întoarce în Italia" (Istoria romană, 68, 9). Legiunea lăsată de Traian în Munții Orăştiei şi în împrejurimi era comandată de Longinus, căci numai aşa se poate explica următorul fragment: „Longinus care comanda o legiune romană, adversar de temut în luptă pentru Decebal, a acceptat, invitat fiind, să vină la o întrevedere cu Decebal" (Istoria romană, 68, 12). Este evident că legiunea lui Longinus nu rezida la Sarmizegetusa Regia, ci pe locul viitoarei Ulpiei Traiana Sarmizegetusa, căci numai aşa poate fi înțeleasă invitația lui Decebalus pentru a se întâlni cu generalul roman. Romanii nu puteau cantona o legiune la Sarmizegetusa Regia şi apoi Decebalus nu putea unelti în continuare cu armata romană situată chiar în Capitală.

În aceste condiții, este cât se poate de plauzibil că Longinus era situat cu legiunea sa în castrul care va deveni fundamentul Ulpiei Traiana, iar Decebalus a rămas la Sarmizegetusa. Al doilea război dintre daci şi romani începe cu prinderea lui Longinus şi cu atacul dacic asupra trupelor lăsate de romani „în tot ținutul".

Pe Columna de la Roma, în scena 93, Decebalus este înfățişat cum pregăteşte atacul, iar în scena următoare are loc o ofensivă asupra unui castru. În scena 94 este redat un nou atac asupra unor castre întărite suplimentar cu ziduri (valuri) amplasate chiar în fața castrelor patrulatere. Dintre toate taberele romane din Munții Orăştiei, singura în care se putea ierna şi unde existau acele valuri de pământ frontale era cea de la Boşorod-Vâlcele. Mai mult ca sigur că, după ce Longinus a fost momit şi apoi capturat, Decebalus a pornit un atac năvalnic asupra tuturor romanilor care înconjurau Munții Orăştiei. Atât ca dimensiuni – 2811 metri – cât şi ca altitudine medie – 360 metri -, tabăra romană de la Boşorod-Vâlcele era principalul punct de supraveghere al dacilor din Munții Orăştiei. Este mai mult ca sigur că principalul atac al dacilor din primăvara anului 105 s-a îndreptat asupra acestei tabere.

7. Fortificația de la Boşorod-Vălcele. Posibilul Ranisstorum?

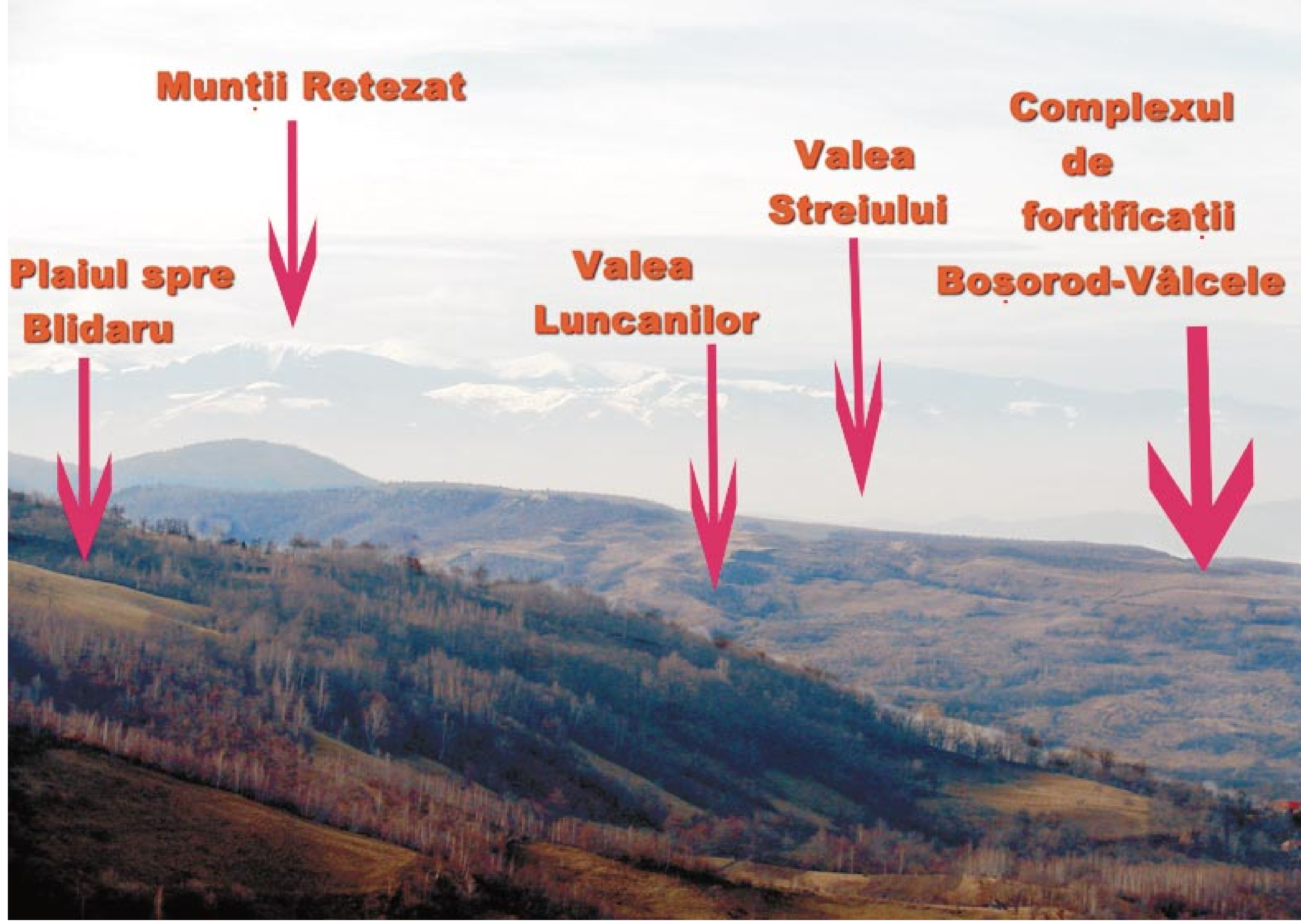
Până în momentul de față nu a putut fi identificat castrul în care Traian a arătat capul lui Decebalus armatei sale. Scena 147, unde are loc acest fapt abominabil, înfățişează un castru impresionant. La Sub Cununi, de unde apar cele două altare romane care celebrează victoriile guvernatorilor romani contra dacilor liberi, nu apare niciun castru roman. În cazul în care Traian prezenta capul lui Decebalus trupelor sale la Sub Cununi, aşa cum presupun istoricii clujeni, în acest loc trebuia să se găsească un castru vizibil pe teren, castru care, de fapt, nu există. Concluzia indiscutabilă este că Sub Cununi nu poate fi Ranisstorum.

Luând spre analiză atât punctul de vedere al dimensiunilor taberei, cât şi altitudinea, reiese că cea mai mare tabără romană de pe teritoriul Munților Orăştiei, dar şi din Țara Hațegului, este cea de la Boşorod-Vâlcele. Cei 2811 metri lungime ai şanțurilor şi valurilor de aici depăşesc în mărime laturile castrelor de la Comărnicel: 2732 metri. În plus, la Comărnicel nu putea fi o tabără permanentă din cauza altitudinii de 1840 metri (media altitudinilor celor patru fortificații) la care sunt situate castrele de aici. Nici pe dealurile din fața Ponoriciului concentrarea de trupe romane nu era atât de compactă ca cea de la Boşorod-Vâlcele. Acolo castrele sunt la o distanță medie de 1,5 kilometri unele de altele.

Singurul loc unde castrele sunt unul lângă altul şi unde altitudinea nu creează probleme deosebite trupelor este Boşorod-Vâlcele. În plus aici, în cazul unei victorii importante, cum a fost cea a capturării lui Decebalus, puteau fi aduse trupe atât de pe frontul de nord, cât şi de pe frontul de vest. Sperăm ca, în următorii ani, cercetări arheologice serioase dedicate acestor fortificații să aducă mult mai multe dovezi în favoarea sau în defavoarea celor afirmate de noi în acest articol. Este de menționat că arheologii nu au efectuat săpături până acum decât în interiorul castrului de la Orăştioara de Sus, în cel de la Vârful lui Pătru (câteva secțiuni) şi în cel de la Târsa (câteva secțiuni). Au rămas necercetate castrele de la Jigorul Mare (un castru), Comărnicel (patru castre), Ponorici (patru castre înainte de Ponorici şi unul situat după fortificația dacică, spre Poiana Omului), Pui (patru sau cinci castre). În ritmul în care se efectuează aceste cercetări arheologice în Munții Orăştiei, zona nu va fi studiată complet nici în anul 2500!!!

8. Fortificații asemănătoare în Gallia

În „*Comentariile*" sale la războiul cu gallii, Caesar descrie fortificații foarte asemănătoare cu cele de la Boşorod-Vâlcele atât în ceea ce priveşte amplasamentul, cât şi forma: „Cu toate că dorea să dea lupta, Caesar, surprins de mulțimea atât de mare a duşmanilor, de care îi despărțea o vale mai mult adâncă decât largă, îşi aşează tabăra în fața taberei duşmane. Porunceşte să se întărească tabăra cu un val înalt de 12 picioare (3,5 metri) şi să se ridice peste el un mic parapet pe măsura înălțimii valului; porunceşte de asemenea să se sape două valuri având fiecare o lățime de 15 picioare (4,4 metri) şi cu pereții verticali, să se ridice mai multe turnuri cu trei etaje, care să fie legate între ele prin poduri de scânduri" (*Comentarii*, 8, 9).

Munții Retezat
Plaiul spre Blidaru
Valea Luncanilor
Valea Streiului
Complexul de fortificații Boșorod-Vâlcele